

új kéve

AZ ÉSZAKI MAGYAR PROTESTÁNS GYŰLEKEZETEK LAPJA

Leonding - harangláb (Nagy Gábor felvétele)

Az Úrnak irgalmát örökké éneklek,
És hűséges voltát mindenkor hirdetem,
Mert mondom, hogy megáll mindörökké irgalma,
Melyet úgymegépít, hogymegálljon mindenha,
És hogy mind az égig erősítéd, megtartod
Te szent igazságod és a te fogadásod.

Boldog a nép, amely tenéked örvendez,
Minden dolgát Uram, ez viszi jó véghez.
Fényes orcád előtt ezek járnak merészen,
És a te nevedben örvendeznek szüntelen,
Mert nagy dicsőségre őket felmagasztalod,
És jótéteményed rajtuk megszorítod.

Részlet a 89. zsoltárból

LELKÉSZ

MOLNÁR-VERESS PÁL *lelkész*

151 64 SÖDERTÄLJE (STH) Granövägen 126
Tel/Fax: 08-550 160 66 Mobil: 070-602 29 68
E-mail: parokia@telia.com

KÖZPONTI TISZTSÉGEK VISELŐI

JORDÁKY BÉLA *főfelügyelő, az ET elnöke*

428 35 KÄLLERED Gamlehagsvägen 19
Tel: 031-795 25 02 Fax: 031-795 25 04
Mobil: 070-562 31 08

SEBESTYÉN GÁBOR *főgondnok STH felügy.*

126 47 HÄGERSTEN/STH Fastlagsvägen 42/1
Tel: 08-18 41 72

TÓTH ILDIKÓ *főjegyző, Sölvesborgi felügyelő*

294 34 SÖLVESBORG Rektor Dahlskatan 4 H
Tel/Fax: 0456-140 37 Mobil: 0730-25 40 14

LÁSZLÓ BÉLA *ET-tag, Göteborgi felügyelő*

418 31 GÖTEBORG Vädersolsgatan 21
Tel: 031-54 27 19 Mobil: 076-204 10 80 *új szám!*

PAP IVÁN *központi pénztáros*

181 30 LIDINGÖ (STH) Frisksportarvägen 2
Tel: 08-731 83 60 Fax: 08-731 08 28

VERESS ILDIKÓ *Szeretetszolg. orsz. megbízott*

352 47 VÄXJÖ Hjalmar Petris Väg 10 B
Tel: 0470-76 34 42

TOVÁBBI GYÜLEKEZETI VEZETŐK

DEÁK GYÖRGY *Boråsi felügyelő*

507 54 BRÄMHULT Jutegatan 11
Tel: 033-23 03 07

FEKETE JENŐ *Eskilstunai felügyelő*

633 53 ESKILSTUNA Klarbärsvägen 23
Tel: 016-12 00 39 Mobil: 070-920 33 72

VERESS CSABA *Halmstadi felügyelő*

310 31 ELDSBERGA Ängsgatan 7
Tel/Fax: 035-21 00 92

id. VASZI ÁRPÁD *Helsingborgi felügyelő*

252 75 HELSINGBORG Närlundavägen 10
Tel: 042-28 21 35

GAAL ANDRÁS *Jönköpingsi felügyelő*

567 31 VÄGGERYD Smedbygatan 21
Tel: 0393-161 69

BÖDECS MARGIT *Katrineholmi felügyelő*

642 33 FLEN Junivägen 9
Tel: 0157-129 04

PAPP ANNA *Ljungbyi felügyelő*

341 37 LJUNGBY Ägårdsvägen 19
Tel: 0372-819 67

PITLIK PÁLHÁZI KATALIN *Malmöi felügy.*

217 46 MALMÖ Roskildevägen 9 A
Tel: 040-26 76 38

REHÓ ISTVÁN *Västeråsai felügyelő*

723 51 VÄSTERÅS Glasbärgsgatan 7
Tel: 021-12 09 91

SPÁDA JÁNOS *Växjöi felügyelő*

352 47 VÄXJÖ Hjalmar Petris Väg 10 B
Tel: 0470-76 34 42 Mobil: 070-759 19 21

UPPSALA *A felügyelői tisztség betöltetlen*

TÁNGAGÄRDE *Gyülekezeti Otthon*

Tel: 033-27 50 22

Külföldről előbb a 0046-ot kell tárcsázni, s a körzetszám előtti 0-t el kell hagyni

ÜZENET HAZA

A Magyarok Világszövetsége (MVSZ) képeslapküldési akciót kezdeményez a kettős állampolgárságért indított népszavazás sikere érdekében – közölte Patrubány Miklós elnök a Bocskai István-féle szabadságharc 400. évfordulója alkalmából a Hősök terén tartott megemlékezésen október 15-én Budapesten. Az akcióhoz mi is csatlakozunk.

Az *Üzenet haza* elnevezésű kezdeményezés lényege, hogy a határon túl élő, a szomszédos országokban lakó vagy a nagyvilágba szétszóródott magyarokat arra szólítsuk fel: *írjanak egy képeslapot magyarországi ismerőseiknek, rokonaiknak és kérjék őket arra, hogy a majdani népszavazáson voksoljanak a kettős állampolgárság megadására!*

Az MVSZ elnöke a mai magyarság legfontosabb kérdésének nevezte a kettős állampolgárságért indított kezdeményezést: *"Ez lesz az első lehetőség Trianon óta, hogy a magyar nemzet kinyilvánítsa határoktól független együvé tartozását. A kettős állampolgárság jelképezte testvéri segítség nélkül az országhatárokon kívül élő magyarokra beolvadás vár."* Hozzátette: a referendumon reményeik szerint 60 százalékos részvétel mellett 4 millió igen szavazat születik majd.

ÁLDÁS – NÉPESSÉG

Sorskérdés a Kárpát-medencében

Október első napjaiban a fenti címmel kétnapos népesedési konferenciát tartottak Nagyváradon. Tőkés László püspök megnyitójában arról beszélt: drámai mértéket öltött a magyarság fogyatkozása a Kárpát-medencében, ezért a legszélesebb összefogásra és cselekvési program kidolgozására van szükség. A szervezők – a Polgári Magyarországért Alapítvány és a Királyhágómelléki Református Egyházkerület – alapvető nemzetstratégiai kérdésnek tekintik a demográfia alakulását – mondta, utalva arra, hogy a szórványtelepüléseken 12–13 év alatt feleződik meg magyarságunk, és porlik, mint a szikla. Itt az ideje, hogy meghúzzuk a vészharangot – fogalmazott, és arra figyelmeztetett, hogy csakis nemzetpolitikai szinten valósulhat meg, amire vállalkozunk.

Orbán Viktor, a Fidesz–Magyar Polgári Szövetség elnöke, volt miniszterelnök a konferencia nyitó előadásában arról szólt, hogy hiába javulnak Magyarországon az életfeltételek, ha javulnak hiába kötünk megállapodást a szomszédokkal, ha kötünk hiába tartozunk egy szövetségi rendszerbe, ha közben elfogyunk. Orbán Viktor szerint a fő kérdés, hogy sikerül-e visszanyerni a magyaroknak az életkedvüket, sikerül-e biztonságot teremteni számukra. Magyarország legnagyobb ellensége ma az egyre bántóbb, durvább bizalmatlanság – mondta, hozzátéve: aki a demográfiai gondok enyhítéséért a közéletben tenni akar, annak biztonságot kell teremtenie a magyarság számára az egész Kárpát-medencében. Kifejtette: ahhoz, hogy a határon túli magyarok szülőföldjükön boldogulhassanak, meg kell teremteni a saját nyelven való boldogulás és a saját nyelven tanulás lehetőségét az óvodától az egyetemig. Emlékeztetett rá, hogy amikor megalakult a Sapiientia Erdélyi Magyar Egyetem, kormányzása idején a magyar választópolgárok kétmilliárd forinttal támogatták évente. Azóta pénzügyi értelemben sorvasztják a határon túli felsőoktatást. Felkérte a hivatalban lévő kormányt, hogy a

(Folytatása a 9. oldalon)

Varga Pál, a szövetség elnöke

LINZ-LEONDING

Beszámoló a Nyugat-Európai Magyar
Protestáns Gyülekezetek Szövetsége
konferenciájáról

Augusztus 26-29. között, az ausztriai Leonding városában, Linz közelében került sor a Szövetség idei konferenciájára és közgyűlésére. A 2000-ben, Rév-Komáromban történt megalakulás után, ez már a negyedik ország, ahova a Szövetség évi konferenciája megtartására meghívást kapott. Németország, Franciaország és Svédország után idén Ausztria volt a cél, hogy az ottani magyar egyházi élettel megismerkedjünk és a Linz környéki magyarok gyülekezetével is találkozassunk.

Molnár-Veress Pál és Soós Mihály lelkészek

A konferenciára hat országból tíz egyházi közösség vagy szövetség 43 magyar gyülekezet nevében küldött összesen 25 képviselőt. Vasárnap a záróistentiszteletre és a gyülekezeti találkozóra megegyeszen ennyi Linz-környéki magyar csatlakozott. Az eredményt és látogatottságot összegezve: ezúttal is egy sikeres konferenciáról beszélhetünk.

Az idei találkozó központjában egy a nyugat-európai magyar gyülekezetek jövőjét érintő kérdés állt: milyen kapcsolatot a lakíthatunk ki a Kárpát-medence magyar egyházaival és milyen formában keressünk az együtt-

működést? Kik a partnereink, kik törődnek a nyugat-európai magyar gyülekezetek sorsával?

Világossá vált a beszámolók és beszélgetések során, hogy a legtöbb magyar gyülekezetünk esetében a helyi országos egyházakkal szorosabb vagy lazább kötődésünk van, de ez nem lehet akadály a Kárpát-medence magyar egyházaival való kapcsolat kiteljesítésében. A jövőben folytatni kívánjuk e téren való eddigi törekvéseinket és ez irányban is kinyilvánítjuk nyitottságunkat.

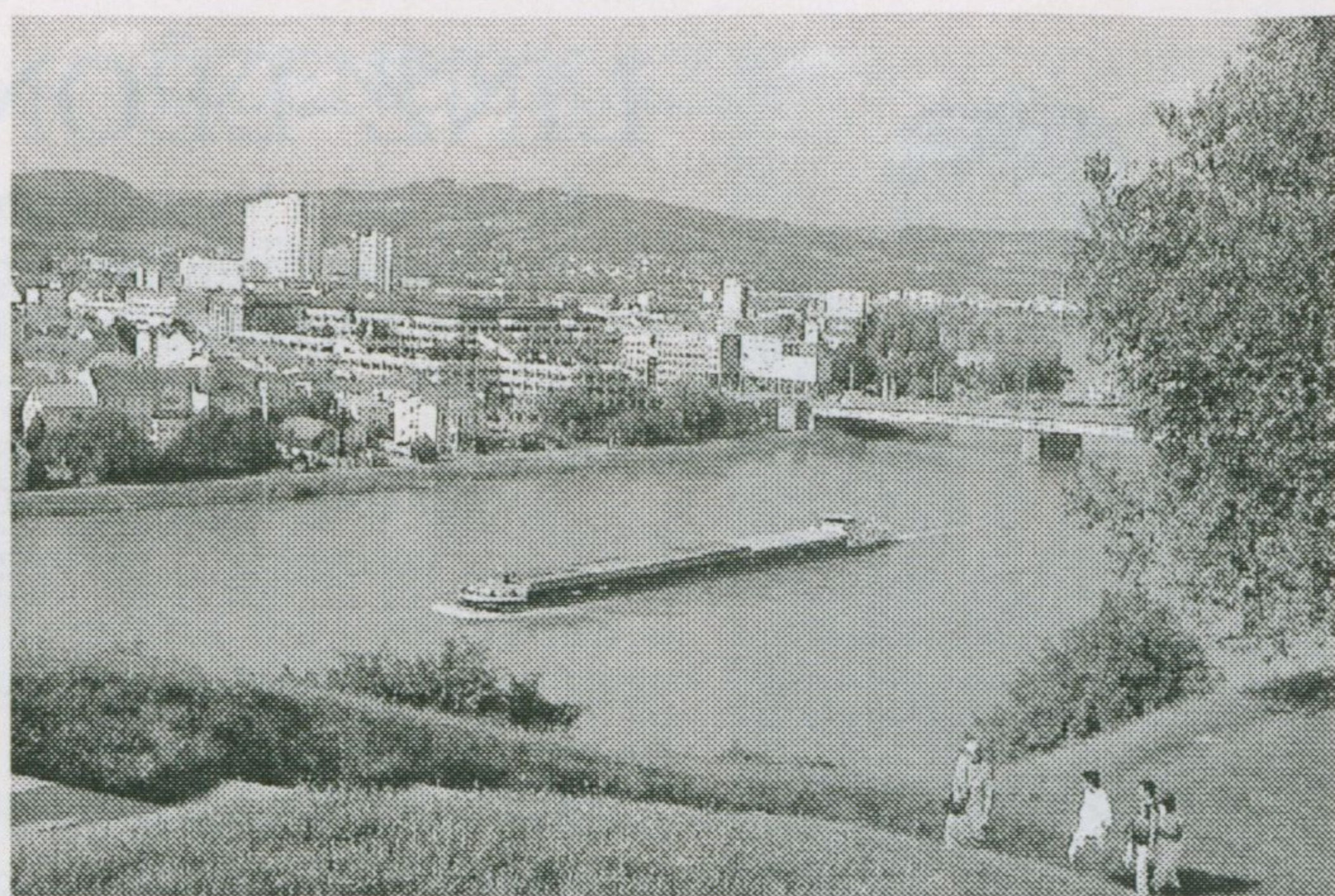
Idén a Müncheni Magyar Református Gyülekezet lépett be sorainkba, így a Szövetség tag-gyülekezeteinek

Istentisztelet után Leondingban a Protestáns Gyülekezetek Szövetségének küldötteivel
(Fénykép: Nagy Gábor, Finnország)

Máthé Attila, a Linz-Leondingi magyar gyülekezet gondnoka

A Duna az egykori Római Birodalom és a barbár világ határvonalán

száma ismét emelkedett. Jó lelkiismerettel mondhatjuk el, hogy a legtöbb nyugat-európai magyar protestáns gyülekezet megértette a Szövetség szándékát. Szövetségünk képviseli ma a nyugat-európai magyar gyülekezetek nagy többségét és idén újra megismételtük valamennyi magyar gyülekezettel és egyházi szervezettel való együttműködési szándékunkat egy egységes fellépés és egymás segítése érdekében.

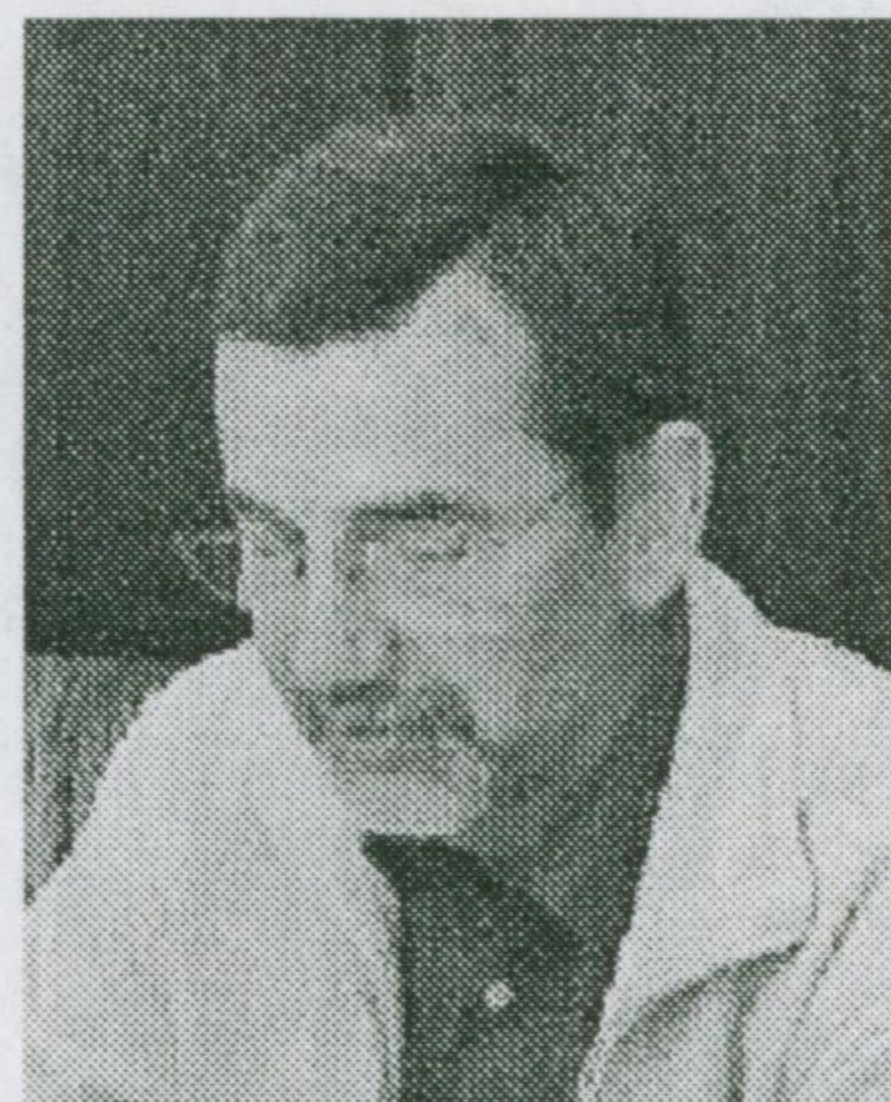
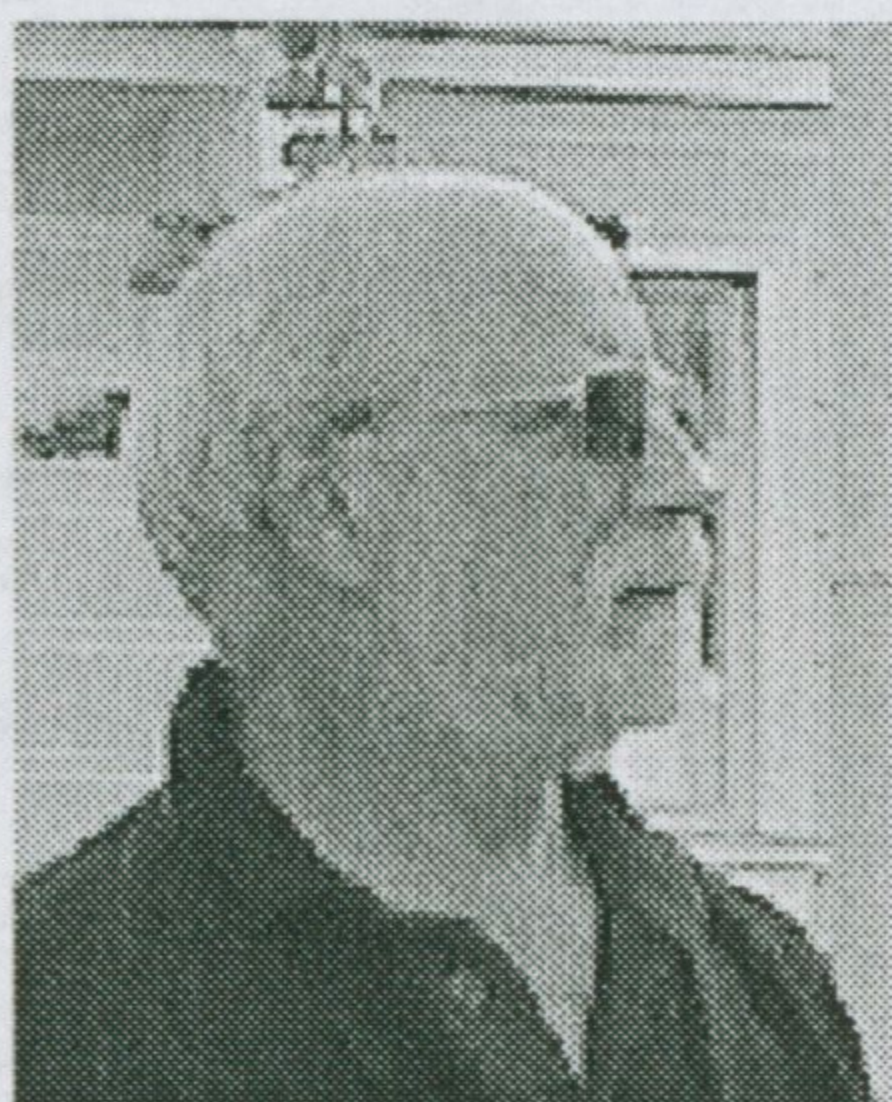
Közgyűlésünk megállapította, hogy a nyugat-európai magyar presbiterek második konferenciája idén tavasszal, a németországi Holzhausenben egy sikeres és értékes találkozó volt. E találkozók folytatása és a presbitereink további képzése a jövő fontos feladata. Az Evangéliumi Ifjúsági Konferencia ügyét is szíven viseli a Protestáns Szövetség, hiszen az azon résztvevők nagy többsége mindmáig a mi gyülekezeteinkből jön.

A Szövetség élén az alapszabály szerint a választmány áll. Ennek soraiban eszközölt - 3 évre szóló - tisztújítást a

küldöttközgyűlés. A 11 tagból álló választmány a maga köréből tisztségviselőket választott. Elnök és társelnök: Varga Pál és Gémes Pál lelkipásztorok, titkár: Jaskó Irén, akinek helyettese: Tóth Ildikó. Alelnök: Molnár-Veress Pál, pénztáros: Debreczeni Zsolt, ellenőrök: Máthé Zoltán és Egger Éva. Jogi tanácsadó: dr. Szöllősy Pál. További feladatokkal a választmány vagy az elnökség másokat is megbízhat ill. részben már megbízott (pl. média-bizottsági tagok, konferenciák szervezői, küldöttségek stb.)

Örömmel fogadtuk a Finnországi és Északi-svédországi Magyar Gyülekezetek meghívását, melynek alapján 2005 augusztusában Helsinkiben és Tallinban tartja Szövetségünk a konferenciáját és találkozik a helyi gyülekezetekkel. Köszönetet mondunk az idei konferencia ausztriai szervezőjének: Máthé Attila gondnoknak, akinek lelkes, segítőkész munkáját mindannyian nagyra értékeljük.

Varga Pál lelkész - a Szövetség elnöke

Fogyatkozunk. A Nyugat-Európában aktív magyar szolgálatot végző lelkészek közül kilencen vettek részt a konferencián. Ez oldali képeinken (balról jobbra): **Gábr Sándor** (Köln, Nyugat-Rajna-Vesztfália), **Szabó Emőke** (Zürich, Svájci Gyülekezetek Szövetsége), **Gémes Pál** (Stuttgart, Württemberg), **Joób Olivér** (nyugdíjas, beszolgáló lelkész, Svájc), **Nagy Károly** és **Nagyné Antal Jolán** (Bécs, Ausztria); az előző oldali képeinken: **Varga Pál** (Dietenheim, Ulm környéke), **Molnár-Veress Pál** (Svédország), **Soós Mihály** (nyugdíjas, beszolgáló lelkész, Ausztria). A tavalyi konferencia óta Boross Péter és Borossné Varga Edina lelkészek (Hannover) visszaköltöztek Magyarországra, Magyariköpe Gábor másodlelkész (Svédország) San-Franciscoba távozott. Azóta az ő helyébe egy évre érkezett Nagy Gábor segédlelkész (Svédország) is visszatért a Felvidékre. (Fényképek: **Nagy Gábor** gyülekezeti felügyelő, Finnország)

HATÁR GYŐZŐ KILENCVEN ÉVES

A nyugati magyar irodalom legsokoldalúbb, legtermékenyebb és legellentmondásosabb képviselője – ilyen felsőfokokkal kezdtem róla szóló előadásomat közel másfél évtizede az önképzőkör nyári táborán. E felsőfokokból egyet sem kell visszavonnom most, hogy ez év november 13-án betölti a kilencvenedikét, sőt nemcsak a nyugati, hanem az egyetemes magyar irodalomra nézve is érvényesnek kell tartanom őket.

Irodalmon kívüli becsvággyal indult ifjonti fejjel, de már akkor nehéz volt döntenie, a zenét válassza-e, vagy annak „köbe írt” rokonát: az építészetet. A zeneakadémiára is, a műegyetemre is felvették; végül építésztechnológiai diplomával a zsebében „toronygomb-aranyozónak” c sapott fel, ahogy a tollforgatás „haszontalan” mesteriségét nevezgeti a tőle megszokott öniróniával. Mikor 1977 tavaszán először találkoztam vele a Heidelberg térségében tartott „szabadegyetemi”-evangéliumi konferencián, előadásában a városépítés múltjáról, jelenéről és jövőjéről értekezett, felvázolva az elpusztíthatatlan építőanyag: az üvegrost szédületes és rémítő lehetőségeit. Hogy a belső építészetnek s a lakberendezésnek is nagymestere, csak közvetve tudom; magam nem jártam ugyanis wimbledoni otthonában, melyről csodákat mesélnek a látogatók. Egyikük, Jean Rousselot francia író elragadtatásában *Hongrius-cule*-nek, valóságos Kis-Magyarországnak nevezte a kacsalábon forgó csodapalotácskát – a név egy csapásra közismert lett, még Határék postacímébe is belekerült. Nemcsak múzeum, hanem mennyezetig érő könyvespolcokkal bélelt, író- és nyomdagépekkel, munkapadokkal felszerelt műhely, ugyanakkor egy életre szóló szerelemre és közös munkára szövetkezett emberpárnak meghitt otthona immár közel félszázad óta. A rendszerváltás előtt – a müncheni Auróra által kiadott kötetek után – itt készült a határi életmű jellegzetes „aranytégláinak”, a művészfeleség illusztrálta-borította könyveknek zöme. A rendszerváltás óta egymás után jelennek meg régi és új művei Magyarországon.

Írói sokoldalúsága és termékenysége zavarba ejti kritikussait, a skatulyázásra hajlamos irodalom-történészeket. Regények, novellák, drámák, esszék és tanulmányok, bölcséleti munkák és lírai költemények – alig van olyan irodalmi műfaj, amit ne művelt volna mesteri szinten. „Honnan a bátorsága, hogy ennyi mindenben s ilyen fölényes hozzáértéssel műfajtalankodjék?” – kiált fel Gömöri György abban a köszöntőben, melyet 1974-ben az író hatvanadik születésnapjára írt az *Új Látóhatár*-ba. Majd így

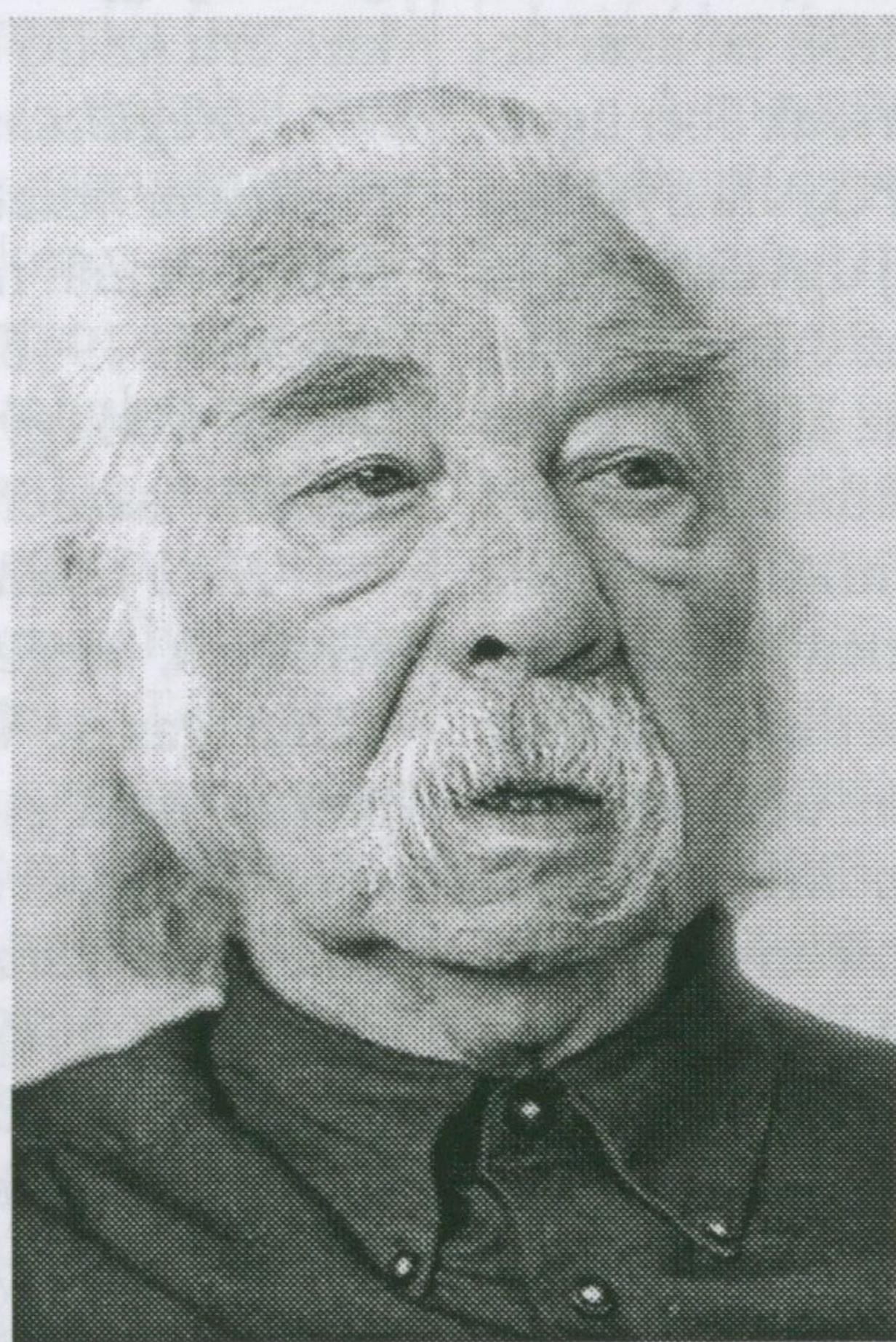
folytatja: „Határ életműve egy roppant földalatti városra emlékeztet, amelyből furfangos toló- és emelőszerkezetek segítségével mind újabb részletek és szintek emelkednek ki, kerülnek napvilágra.” Könyveinek száma az új kiadásokkal együtt hetvenen felül van, átlagos méretük párszáz, számosé öt-hatszáz oldalnyi, de például középkori misztikus drámája (*Golghelóghi*) és háromkötetes *Életútja* ezer oldal körül jár. Elolvasni is nagy teljesítmény ekkora életművet, rejtély, hogyan győzte megírni, hisz egész életében munkával (odahaza építési-tervezői, fordítói- „néger”-munkával, Angliában a BBC-rádiónak

dolgozva) tartotta el magát, támogatta szüleit már diákkorától, amellet nagystíliú, nagyigényű volt egész életében, Krúdy regényeibe illő gavallérként öltözködött, és számos romantikus kalandjában mindig maga fizette a számlát, beleértve a virágözönt, mellyel hölgyeit elárasztotta.

De a sokoldalúság és a termékenység példái után ideje rátérnünk a harmadik felsőfokú jelzőre s közelebb megvilágítani, miért mondtam „ellentmondásosnak” a határi életművet. Ez a jelző nem föltétlenül az íróra nézve elmarasztaló; meglehet, hogy a környezet a ludas benne, az író körülvevő társadalom, az olvasóközönség. Tréfára fordítva a szót, idézem a Svájcban élő Lökkös Antalnak Karinthy stílusában megfogalmazott Határ-jellemzését: „Nevének hal-

latára rögtön ketté szakad az emberiség. A meg-nem-értők táborába azok tartoznak, akik soha nem olvastak egy sort sem tőle, ezért találják érthetetlennek, hermétikusnak, az ildomos erkölcs ellen vétőnek és ártalmasnak írásait. A megértők csoportját azok alkotják, akik szintén nem olvastak egy sort sem tőle, de tele vannak jóindulattal, és minden erejükkel támogatják a magyar irodalmat. Isten tartsa meg őket igen-igen sokáig, míg a Temze vize ki nem szárad bokáig.”

Lundi éveim alatt tanúja voltam egy ilyen irodalom-pártoló magyar csoport csalódott háborgásának: tanácstalanul lapozgattak a Stockholmi Magyar Intézet előfizetésgyűjtő buzgalmából frissen megjelent *Bábel tornya* látáblás csinos kötetében: ezért aztán igazán nem volt érdemes áldozni, ennek se füle se farka, még a trágárságai is érthetetlenek. Nem akadt volna támogatásra, kiadásra érdemesebb mű a nyugati emigráció irodalmában? Bizonyára akadt volna, ha nem is értékesebb, de időszerűbb. S ezzel ott is vagyunk a határi életmű és a magyar olvasói elvárások áthidalhatatlan szakadékánál: Határ mondani-
valója az időtlenség bélyegét viseli, nagyobb léptéken

vizsgálja a létet, az embert és a történelmet. Szemléletmódja kívülesik a magyar irodalom főáramán, mely hagyományosan kötődik a politikához, a nemzet és a kor problémáihoz. Az írói elkötelezettség erkölcsi parancsát, ahogy azt Eötvös József megfogalmazta: „kit nem hevít korának érzeménye, szakítsa ketté lantja húrjait!”, majd Petőfi, egy átokkal megtoldva: „Átok reá, ki elhajtja kezéből a nép zászlaját!”, Határ tágabban értelmezi, mert hagyományos értelmezését szűknek, a költői s emberi szabadságot korlátozónak, veszélyeztetőnek tartja. Korán fölismerte, hogy szellemi szabadságát csak úgy őrizheti meg, hogy határozottan megtagad minden közösködést a hatalommal, akár az állam képviseli azt, akár az egyház, akár egy párt. Szerinte az állam, annak minden megvalósulása, beleértve demokratikus változatát is, „a zsványosságok zsványossága”, *latrocinium magnum*, ami ellen küzdeni kell, nem válogatva az eszközökben. No hiszen, tapasztalatból tudhatták ezt a Határnál elkötelezettebb írók is, akár urbanusok, akár nép-nemzetiek: a Horthy-korszak éber ügyészei pert akasztottak Babits Mihály, Illyés Gyula nyakába is egy-egy vers miatt; „költő vagyok, szólj ügyészedre: ki ne tépje a tollamat!” – esdekel a Hazához József Attila. Ám akiket így szájon vert „zord apánk, az állam”, anyai ölébe kapta a nemzet – Illyés Gyula családiásan meghitt hasonlatával. Határ Győzőt azonban a nemzet sem kapta ölébe, amikor 1943-ban leültették a kormányzó megsértése miatt (azzal vádolta Horthyt, hogy saját dinasztiajának megalapozásán fáradozik); mikor pedig az ötvenes évek elején disszidálás kísérlete miatt a kommunista állam is börtönbe dugta, a nemzetnek már nem is volt anyaole, ahol babusgathatta volna szájon vert fiait.

Olyan „gyermek” ő, akinek – bár korántsem „néma”, sőt nagyon is beszédes – „anyja sem érti szavát”. Az avantgarde nyelvén szólalt meg ugyanis, aminek édeskeves hagyománya van magyar földön s amit alig-alig értett, s máig sem ért a magyar olvasótábor. Márianosztrán, a zsványok és tolvajok közt hálásabb közönségre talált. Nem csoda, hisz dúsan tenyésző nyelvi leleményeinek egy részét a tolvajnyelvből vette, a nagyobbikat a régi magyar nyelvből, a nyelvjárások kincsesbányájából s persze a saját kútfejéből. Kifogyhatatlan a kitalációja személy- és földrajzi neveken; *Csodák országa – Hátsó Eurázia* címmel írt gyilkos szatírárt a félféudális korszak Magyarországról, de más neveket is talál neki: *Buzdugánia, Huligánia* – ami azt illeti, érthetőbbek, mint Petőfi leleménye: *Okao-totáia*. Ilyen táj- és helynevekkel találkozunk Hátsó Eurázia vándora: *Nagy vagy Csendes Ingovány, Sároshirtelend, Veszköd, Csárdakisbitangos, Hortobágy-kisszentpestises, Abaujnyomoródi Rétek*, stb.

Közvetlen a második világháború kitörése előtt, a házánkban egyre fokozódó német befolyás ellen írta *Darályvilág Buzdugániában* című korrajzát, mely, bár több mint hatvan éves késéssel kaphatott csak nyomdafestéket 2001-ben, Határ életművének kiváló monográfiája, G. Komoróczy Emőke szerint „máig sem veszített aktualitásából, sőt! – új felhangokkal gyarapodott értelmezési tartománya.” A német befolyás nemcsak a náci birodalom fokozódó

politikai nyomásában nyilvánul, hanem abban is, hogy a betelepült idegenek megszállják a törvényhozás, a közigazgatás és az egyetemi-iskolai oktatás kulcspozícióit. Ez az a kor, amely ezt a sikolyt fakasztja József Attila ajkáról *Hazám* c. versében: „Adj magyarságot a magyarnak, hogy mi ne legyünk német gyarmat!” Évezredekkel Arisztofanész után, Hitchcock kortársaként Határ is a madárvilágban talál alkalmas szimbólumot politikai szatírájához, jelesül a „költöző madarak” aggasztó honfoglalására. A „darályok és deregélyek” beszivárognak s eluralkodnak „Buzdugániában”, a lakosság elgyávulása, önfeladása tápot ad elszemtelenedésüknek: „Buzdugániában az emberek rettentően fásultak és a nép valamiképp beletörődött a madarak uralmába – belátván, hogy csak úgy tud szabadulni tőlük, ha uralkodni hagyja őket, bármilyen buták legyenek is!” „Az Egyetemes Madárgárgyítást az Országos Főügye vezeti” – a bírónak kétsége sem volt afelől, kire érti az író ezt a titulust.

Megültem börtöneid Magyarország / és már nincs türelmem hozzád – írja 1950 elején a szegedi ávó börtönében. Annál mámorosabb örömmel tölti el a forradalom győzelme 1956 októberében. Mivel épp mostanában ünnepeljük a Magyar Október évfordulóját, idézzük nemrég közölt visszaemlékező sorait:

Ha a fájdalommentes éji virrasztás kegyelmében részesülök, megelevenedik körülöttem minden: a mesebeli Talán Igaz Se Volt, a Hat Nap Aurora Borealiszának fénypadjai, amit győzelemnek véltünk; meg a Hetedik Nap: a rohamlövegek szembefordulása a körutak-sugarutak palotahomlokzataival, hogy ágyastul-zongorástul, gerendák-mesterfalak úgy omoljanak alá a szemem láttára azzá a romtömeggé, a mivé ábrándvilágunk omlott, a szabad ország, a függetlenség álmvilága. A forradalom nekem úgy amint van felejthetetlen, traumatikusan „gyönyörű”, és fantomfájdalmaival vissza-visszatér tagjaimba.

Hónapokkal a forradalom kitörése előtt napnál világosabbá vált: itt 2000-ig szalmaszál se rezdül, változás nem lesz, s az is bolond, aki ilyenre spekulál. (...) Olyan nagyocska, sőt nagykutya, akik a forradalom napjaiban megjátszották a vezért, és az „előrekergetettek” élcsapatában nyüzsögtek, azok se sejtettek semmit abból, ami következik.

Vezér nélküli gyermek-keresztshadjárat volt a mi forradalmunk.

A forradalom leverése után – mivel semmi kedve sem volt ahhoz, a mi a jelek szerint következett, és mivel párjával is kevéssel azelőtt hozta össze a jósorsa, kisodródott az országot elhagyó kétszáz ezerrel. Talán jó ösztönre vall, hogy nem rajongva szeretett Franciaországában kötött ki. Harmonikus európaiságát seholy sem valósíthatta volna meg tökéletesebben, mint a hűvös-ködös Albionban, mely nemcsak türi, hanem egyenesen a társadalom alapjává teszi „az én házam – az én váram” elvét. Munkája a BBC magyar osztályán anyanyelvéhez köti; mint emigráns tudatosan vállalja annak a halnak a sorsát, mely a hátán hordott víztartályból, anyanyelv-kopoltyúval lélegzik, különben a szárazon él; mint író pedig kénytelen-kelletlen szá-

mot vet azzal, hogy nem egy világnyelv veszi a szárnyára szelleme alkotásait: *Elégszer elátkoztam anyámat / hogy kihordván nem hordott egy házzal tovább / s nem világnyelvet ígézett nyelvem / gyökére – csak e kisszerűt ez ostobát // egy ficcfanyelvet melyet nem beszél csak / egy csapat egy cserkészcsapat / s ha ki e nyelvbe belehaltál: téged / világnyelvre ugyan le nem fordítanak...* Mennyi a póz ebben a kesergésben? Nehezen képzelhető, hogy aki oly mesterien, oly fölényes bravúrral s kifogyhatatlan leleménnyel ír magyarul, ne lelné örömét benne. Az persze a rideg való, hogy mennél egyénibb és veretesebb egy magyar író nyelve, annál biztosabban benne marad anyanyelve bőrtönében. Mert Shakespeare-t egy Arany János, Rabelais-t egy Határ Győző fordítja magyarra, ám Arany-nak s Határnak nem akad Shakespeare vagy Rabelais formátumú fordítója.

Mint anyanyelvét, ugyanazzal a szabadszájú „gyűlölködő szerelemmel” ócsárolja magyar nemzetét (nemcsak az államot), a magyar irodalmat, a vallást is, sokakat megbotránkoztatva s elriasztva magától még zsenijének csodálói közül is. Megvallom, magam is sokszor megütköztem kitételein, és fejemet csóválva találgattam, vajon miért teszi. Dúl mint elefánt a porcelánboltban, tabukat és „szent teheneket” sértegetve. Miközben a közvetlen érintkezésben maga az nyájasság és türelem. Íme, ez a titka: mint a „jó” bika az arénában, sohasem az emberre pályázik szarvaival, hanem a vörös posztóra, a malétára. Tévedés ne essék: az emberről, az emberiségről is megvan a maga borúlátó véleménye, hogyan rohan biztos romlása felé, gátlástalanul szennyezve éltető elemeit: a vizet és a levegőt, *s rászopva magát a tévé cuclijára egy labda kergetésének ezerszer annyi figyelmet szentel ezen a superdiktatúrás hódoltság felé vágató bolygón, mint amennyi felelősséget érez a napon olvadó szabadságért.*

A szabadság szerelmese, mint Petőfi, ám neki is felrója lelkesedését a nyaktilózó francia forradalom iránt, ahogy Illyésnek azt, hogy „a hatalom tüzenél melegedett”, csak arra vigyázott, hogy bele ne essen. Legtöbbször Illyés Gyulára céloz a „szent tehenekről” szólva, elégtellel állapítva meg: *Van írásaimban valami okkult kvalitás, ami nem engedi, hogy elszenttehenüljek.*

A „kőfic királyokat” emlegető Széchenyivel vetekezik a magyar múlt leszólásában: *Nehogy azt higgye valaki, az ezredik esztendő Európa számára a „magyarok felragyogása” volt a Kárpátok hágoín. Épp ellenkezőleg. Abban az ezredik esztendőben, amelyben a földség jószágaival, arisztokrataival a székesegyházakba bevonulva, reszketve-rettegve a Megítélő Jézus Krisztus Második Eljövételét várta, akkor a magyarok betörését az ítéletidő, a viharok, a halálos járványok, sáskajárás, éhhalál, az ötlábú csikó, a kétfejű borjú és sok más iszonyú Csudák és Jelek mellé sorolta, és nemkülönben a Végítélet baljós előjelének tartotta.* Idéz egy korabeli krónikát is: „az elközelgő Végítélet baljós auguriuma az arabok, normannok és magyarok vérengző becsapása...”

No hiszen ezt eddig is tudtuk; múltunk, nemzeti dagályunk keményebb ostromozást is kapott Ady Endrétől.

Arra azonban sem Ady sem Határ nem vetemedett, hogy a világsajtóban rágalmazva rossz hírét költse hazájának, nemzetének. Bár egy egész versciklusának *A hazaárulás művészete* címet adja, a ciklus *Állampolgárság* címet viselő első darabja emigráns hitvallásunk lehetne, melyben a Szózat „itt élned, halnod kell” szigorú tételét újforgalmazza:

minden / hajó / hazám / minden hajó a föld alattam / uszályok hátán / partok harmatán / lovon / tevéken / vonatkeréken / nekem mindenütt Szentföld a föld / országtalan / az Ember Földje nékem / mint élő térkép – szegélytelen / vagy rengő sziget szárazföld ölen / úgy nőttem-nőttön én személytelen / s úgy nőtt a vágány: fűlő mozdonyok / ormán védtelen / útlevéltelen / egy himnuszt őrzök – himnuszt hordozok // nem bánom már csak én mit érzek / se párt se újság se újtestamentum / országtalan Szentföldünk – fedélzet / hitvallás nekem himnusz van abban / minden / hajó / hazám / minden hajó a föld alattam.

A magyar irodalmat elmarasztalja a bőbeszédűség bűnében (éppen ő?), a líra túltengésében a próza rovására s főképpen a már említett „elkötelezettségben”, ami szerinte nem egyéb, mint a tiszta művészet politikával fertőzése. Vonjunk vállat rá, ujjal mutogatva a *darályok és deregélyekre* s a honfoglalásukat szervező *Főügyére* – mi volt ez, ha nem politika? S a *Golghelóghi* közel ezer oldalán át nyomom követni a *Latrocinium Magnum*, az állam gyermekkorát, valamint a „vallásszédelgés” okozta tömeghisztériát – ez talán nem politika? Ahogy a császári Rómában nem lehetett nem szatírát írni, politikával „szennyezi” művét az író, mihelyt a történelemből veszi tárgyát.

Magyar irodalom című szatírája torzító tükör ugyan, karikatúra, de távolról sem hideg gúny. A jobb napokat látott hölgy, a fiait sirató, eszelősen monologizáló anya képe inkább tragikus, mint komikus: *Nagyasszony. Hihetetlen karcsú szúnyogdereké, de óriás-fardagályos – s ez a dugó far rovarjellegűvé teszi billegését (...) Keszkenő-tépdese csak megy-megy a népnemzeti nagyromantika vadon erdőrengetegében és eszelősen, a magáét, magának. Mondja-mondja –*

„Se Csákom, se Mátém, egy fiam Szibinyányi nem sok, Jankónakvalónak. Annyi se. Jaj! Seregem! Seregem! Még alig királyfi és már vagy fattyú, vagy megvakított. Ha akkor Gádinesdnél beér Zápolya és Zircnél nem morgolódnak a talpasok, hát tudomuccse el-s tova tángáltuk volna a kutyafejűt, hogy saját nyílzáporával találja magát hátba, amint ijedtében alárohan. (...) Korán volt leszekértáborozni n ékem Mikepércsnél s nem b evárni jó Tökörcsi fiam kócsagos vitézit. Jaj! Jaj! Jaj Hóra, jaj Kloska! Zsebrák Holubár, jaj, Giskra, Trajtczigfritczig, Pogyebrád. Janku Ábrahám – heten, mint a gonoszok. Jaj, szent Püspök! Jó magyarai népem! Nem kellett volna...” stb. stb.

Magam is találva érzem magam: mennyit birkóztam én is a magyar múlttal, hogy hol hibáztuk el, mi lett volna, ha... Igazat kell adnunk Határ Győzőnek, aki tágabb horizontok felé terelné figyelmünket. Ő a negyedik században élt Juliános Aposztata konstantinápolyi görög császár ifjúságáról írt nagyregényt, finom lélektani elem-

zéssel tárva fel egy „köpönyegsorsot”, hogyan veszi magára egy veszélyeztetett fiatal élet a színlelés páncélját s éli túl az eretneküldözés évtizedeit. Végül is nem tagadható, hogy hely és idő távolsága ellenére „rólunk szól a történet”.

A tágabb horizontok eszményét tőle szokatlan szárnyaló ódáiban is megfogalmazza, félretéve satíráját és szarkazmust: *Tárulkozz, csak tárulkozz magyar / – hadd hajtogassam ezt a nagy rögeszmét – / tárulkozz magyar halottaidból* – írja 1945-ben; *Szózat* a vers címe. Vörösmarty Szózatára visszhang *A csodálatos mandarin* című, Bartókné Pásztory Dittának ajánlott óda is: *ez mind egy fejben volt és ez a fej / nem fért az országban és kinőtte / és elroppant az ország a Homlokon: / nézz rá magyar – mit kell tanulni Tőle // hogy bőszülj fel légy híve rendületlen / te is magyar de nem hazádnak / törd széjjel nőjél túl határain / miként a Szellem kit palackba zárnak // tördeld bilincsét pattantsd ha abroncs / verd szét ha lánc ha sánc ha várfal / – kidob nem ismer: majd tán beéred / öt földrésszel három ócéánnal // tanulj Bartóktól s nőjél magyar / nézd hogy füstölték hová söpörték / és lásd fájni Bartók márványarcát / hogy híre járt: meghalni törpék // Magyar: Isten-hátának-megett is / te ráfigyeljél – világok lantverője / nemcsak zenét sok-nagy zenét: / igaz-mivoltod kell tanulni Tőle*

Talán mind a tíz ujjunkra szükségünk volna, hogy megszámláljuk, ahány Bartók-vers került ki magyar költők tolla alól. Anélkül, hogy rangsorolni akarnám őket, úgy érzem: Határ közel hatvan éve írt Bartók-verse előkelő helyet foglal el köztük és a „globalizálódással” vajdó korunkban sem vesztett időszerűségéből.

Fájó szívvel le kell mondanom arról, hogy csak röviden is kitérjek a határi életmű „szíve-közepére”: a filozófiára. Kolosszális, amit annak mindkét ágazatában: a lételméletben (ontológia) és a társadalomfilozófiában alkotott. Az emigráció évtizedei alatt kiadogatott filozófiai munkáinak javarészét két misekönyv nagyságú kötetben, összesen ezernégyszáz oldalon jelentették meg a hazában 2001-ben *Antibarbarorum libri* címmel.

Emberközpontú filozófia az övé, akkor is, ha nem tartja az embert a világ közepének s a teremtés koronájának: józanodjon ki illúzióiból s azon fáradozzon inkább, hogy otthonossá tegye a Földet. Amennyire provokatív és szarkasztikus az embert szerinte hamis illúziókba ringató eszmékkal és intézményekkel szemben, annál nagyobb megértést és türelmet tanúsít minden másság iránt; távol áll tőle minden térítő szándék.

Az emigrációban sem törekedett holmi szellemi, még kevésbé politikai vezetőszererepre, nem alapított sem lapot sem egyesületet. Ám kezdettől fogva szívesen látott vendég volt minden valamirevaló lapnál és egyesületben, már amelyik nem riadt vissza már az első találkozás után véka alá nem rejtett nézeteitől, „erkölcsöt sértő” szókimondásától. Bár sohasem „szervezte” a fiatalságot s szándékában sem volt „szekértábort” gyűjteni maga köré, a forradalom után kikerült egyetemista korú költő- és művészpálánták hamar észrevették, hogy szárnypróbálgatásaikat

egy figyelmes szempár kíséri, melyben több a jóakarató segítőkészség, mint a kritika. Amellett érdeklődése nem szeszélyesen ébredő s kilobbanó; nem felejtí saját szavát s másokét sem. Ritka tulajdonság az irodalom s a művészet jeleseinél. Minden levélre postafordultával válaszol. *Nekem „hűség-komplexumom” van – vallja magáról – ezzel a rögeszmés lojalitással születtem.*

Nem csoda, hogy bizalommal fordultak hozzá tanácsért a fiatalok, s nemcsak előadásaira tódultak, hanem személyesen is felkeresték leveleikkel, telefonhívásaikkal. Thinsz Géza például még éjjel is fölcsengette Stockholmból, hogy versfaragás közben kikérje véleményét egy kádencia felől. Monográfusa, G. Komoróczy név szerint felsorolja felfedezettjeit, akiket bátorítással, baráti kritikával átsegített a kezdet nehézségein. Megjelent könyveikről pedig mindig készségesen írt recenziót, vagy ismertetést olvasott fel az angol rádió magyar adásában.

E rádióadások emelték ki Határ Győző nevét a hazában is a süket ismeretlenségből, hiszen a hazai fiatal írónemzedék semmit sem tudott róla, semmit sem olvasott tőle. Londoni örhelyén ellenben már hivatalánál fogva is alapos tájékozottsággal rendelkezett a hazai fejleményekről, jelesen az irodalom dolgairól, a megjelent új könyvekről. A rádióban hűségesen ismertette elsősorban persze régi barátainak, a „nagyoknak” megjelent munkáit, de a hazai szépirodalmi folyóiratokat böngészve új nevek, tehetségekre is fölfigyelt s a „szemle”-műsorban az ő verseikre, novelláikra is kitérhetett pár mondattal. A nyolcvanas évek erjedése egyre több lehetőséget nyitott meg a pártállam gyámkodása és felügyelete alól szabadulni kívánó irodalom számára. A „fiatalok” (a hazában az ötven felé járók is e kategóriába sorolódhattak), akik már ismerték Határ nevét és műsorait, egyre többen juttatták el hozzá megjelent vagy még várószobázó kötetüket ismertetésre, így szerevezve a párt jóváhagyásánál is becsebb ajánlólevelet és írói rangot. E határokon átnyúló „irodalmi vezérség” Kazinczyéhez hasonló szerepet és tekintélyt, ugyanakkor rengeteg pluszmunkát is jelentett, Határ azonban készséggel vállalta s nem titkolt örömmel fogadta baráti körének e bővülését. Számosan kértek s kaptak is tőle személyes látogatásra, audienciára engedélyt, *Hongriusculé* dívatba jött, némely nyáron búcsújáró helyé változott.

Az ezernél is több recenzióból, mely a BBC adásaiban elhangzott, Lakatos István szakavatott válogatásában és szerkesztésében egy rendhagyó irodalomtörténet született, Határ Győző *Irodalomtörténete*. Roppant érdekfeszítő olvasmány, szellemes és a lényegre tapintó.

A kilencvenes évek végre meghozták neki a Haza jóvátétel-számba menő elismerését is, díjak és kitüntetések formájában. A legjelentősebb a Kossuth-díj és az Akadémia tagjává avatás. A júniusi könyvhétre minden évben meg szokott jelenni Piroskájával együtt. Tudomásom szerint születésnapját is Budapesten tölti. Ezt az írást születésnapjára ajánlom, magam és az *Új Kéve* olvasói részéről.

Szente Imre

SZÉTSZÓRATOTTSÁGBAN

Gazda József új könyve elé

Már nyomdában van Gazda József író, szociográfus új diaszpóra-könyve: *Szétszórátottságban – Magyarok a nagyvilágban* címen, melyhez a gyűjtést a szerző évekkor ezelőtt épp Svédországban kezdte. Anyaggyűjtő úton járt azután is sokfele, így Amerikában, Ausztráliában is. Az amerikai útból lett egy külön könyv is, *Magyarok Amerikája* címen, amelyben felesége, Bernád Ilona néprajzkutató naplóját is felhasználva több mint száz emberrel való beszélgetéseit közli.

Tipikus diaszpóra könyv ez is, állandó témája a magyar sors, a haza elvesztése, elhagyásának sokszor drámai történései, a megkapaszkodás küzdelmei, a beilleszkedés, magyar gondjaink: az egyesületek, magyar iskolák fenntartásának a gondja, közösségi életünk, egyházaink küzdelmei, gyermekeink megtartása, a nyelv megőrzése vagy megtartani nem tudása, a szülőföld segítése – melyet sokan kötelességüknek érznek -, az ahhoz való meg nem szűnő kötődés, e kötődés esetleges lazulása a gyermekekben, a generációk másképp gondolkodása, stb.

A körülbelül 320 oldalas könyv "beharangozása" céljából Gazda József levéllel fordult az érdeklődőkhöz, így a Svédországban élőkhez, lapunk olvasóihoz is:

"Ahhoz a magyar közösséghez fordulunk, amelynek sorsa e könyvbe foglaltatik. S elsősorban azokhoz az emberekhez, akik megtiszteltek azzal, hogy sorsukat, gondolataikat magnószalagomra mondják, s így részeseivé, szereplőivé váltak ennek a kollektív sors történetnek."

A kötet nyomdai megrendelése október elején megtörtént, s karácsony előtt – lehetőleg még november végéig – a könyv eljut egyházi közösségünkhöz, rajtuk keresztül pedig a megrendelőkhez is. Kérésre a szerző dedikálja köteteit. Egy könyvpéldány megrendelési ára 23 dollár (kb. **165 svéd korona**) lenne, amiben az elküldés postaköltsége is benne foglaltatik. Óvatos becslés szerint svédországi egyházi közösségünk részéről egyelőre 25-30 példányra jeleztünk igényt a szerző felé.

Szerkesztőségünkhöz, a lelkeszi hivatalhoz telefonon vagy levélben mielőbb visszajelzést várunk olvasóinktól: kik azok, akik **karácsonyi ajándékként** ez értékes kötetet szeretnék meglepni családtagjaikat vagy ismerőseiket. A megrendelés a kötet kézbevételekor **utólag fizetendő**.

ÁLDÁS - NÉPESSÉG (Folytatás a 2. oldalról)

Sapientia támogatását idén 4 milliárd forintba növelje. Ez nem kiadás; az oktatásra elköltött pénz befektetés a közös magyar jövőbe – mondta Orbán Viktor.

Tőkés László levélben fordult Gyurcsány Ferenc miniszterelnökhöz, kérve, hogy mielőbb találkozzon a z erdélyi egyházi vezetőkkel, valamint hogy a Ma-

gyar Állandó Értekezlet (MÁÉRT) novemberi ülésére hívják meg a Kárpát-medencei Autonomia Tanács szerveit. Felemelte szavát a délvidéki magyarságot sújtó erőszakos cselekmények ügyében is, kijelentve: a Magyar Reformátusok Világszövetsége és a Magyar Református Egyházak Tanácskozó Zsinata széles körű tiltakozó megmozdulást és rokonszenv-tüntetések fog kezdeményezni a délvidéki magyarok védelmében, ha a politikai célzatú és valóságos magyarellenes forgatókönyvet sejtető erőszakos cselekmények nem érnek véget. A közeli romániai választások kapcsán felszólította Markó Bélát, az RMDSZ elnökét, hogy mindenáron üljön le tárgyalni a Magyar Polgári Szövetség és az Erdélyi Autonomia Tanács képviselőivel. Történelmi felelősség fogja terhelni Markó Bélát, ha netán az RMDSZ nem jut be a romániai parlamentbe – mondta a püspök, aki szerint az utolsó órában vannak ahhoz, hogy a szembenálló magyar politikai erők egyetértésre jussanak egymással.

A tanácskozás címét a rendezők egy dokumentumfilmtől kölcsönözték: Csépi Sándor, a neves kolozsvári filmes, író és újságíró 2000-ben a Szilágy megyei Désházán forgatott filmet, a szórványvidék egy olyan településén, ahol – eltérően az Erdélyben tapasztalt aggasztó népességfogyástól – nem fogy az ottani magyarság. A konferencia záróközleménye leszögezi: az előadók és résztvevők, a történelmi egyházak, a tudomány, a közélet, az oktatás és a gazdaság képviselői egyetértnek abban, hogy a Kárpát-medencei magyarság sorskérdéseivel a kkor szembesülünk legradikálisabban, ha a népesedési helyzetünket vesszük górcső alá. A helyzet drámai, a magyar népesség fogyása zuhanásszerű. A konferencia résztvevői támogatják, hogy a szülőföldön maradás nemzeti stratégiája mellett készüljön el az ennek megfelelő magyarországi, erdélyi, kárpátaljai, vajdasági és felvidéki gazdasági stratégia. Vállalják, hogy az egyházi, kormányzati döntéshozókat évről évre meghívják a cselekvési programban javasoltak megvitatására. Vállalják továbbá, hogy a lehető legszélesebb nyilvánosság elé tárják azokat a példamutató egyházi és civil kezdeményezéseket, amelyek a kihalásra ítélt falvak meggyengült családjainak, sorvadó közösségeinknek, a kallódó gyermekeknek nyújtanak életlehetőséget, valamint esélyt a túlélésre és a felemelkedésre. A konferencián bejelentették, hogy Csángóföldön elindult az intézményépítés: Bukarest az engedélyt, Budapest az anyagiakat biztosítja.

Az MTI nyomán

Viharkeltés a Passió című film körül

Még be sem mutatták, sőt még el sem készült, de már kifogások és bíráló, sőt vádló megjegyzések garmadájaival illették Mel Gibsonnak a Jézus szenvedéséről szóló filmjét. Az igazi roham azonban a közönség elé kerülése pillanatától kezdődött. A film rovására írták a rendező apjának vallási és politikai nézeteit, erkölcsi alapon bírálták a szereplők kiválasztását, és kétségbe vonták a gonosz filmben való megjelenítése módjának helyességét. Volt, aki bibliai idézetekkel támasztotta alá véleményét, miszerint a film a hamisság műve, mások Istennek a készítőikkel szembeni felháborodásaként értékelték aényt, hogy a főszereplő a kereszt hordozása közben kifecamította a vállát, de még inkább azt, hogy míg a film forgatása közben a kereszten függött, belécsapott a villám. (Baja ugyan nem esett, pedig ha Isten valóban haragudott, el is pusztíthatta volna.) Volt, akit viszolygott, hogy a néhány másodpercnyi végjelenetben a rendező Jézus tiszta és nyugodt arcával érzékeltette a feltámadás dicsőségét. Számára túl „jólfésült” volt ez a Jézus. Olyan is akadt, aki a film megtekintése közben a vérző férfihús látványától egy szado-mazochista homoszexuális klubban érezte magát.

Az említettekhez hasonló és még jócskán tovább sorolható, valójában mesterkélte kifogások helyett két alapvázat érdemes megvizsgálni. Az egyik szerint a rendező Jézus megkínzásának naturalista bemutatásával olcsó hatásokra vadászott, és lényegében meghamisította a Biblia igazi üzenetét. A másik vád értelmében a film – némelyek szerint tudatosan, mások szerint talán szándéktalanul – a Jézus halálában felelős zsidók megjelenítésével antiszemita indulatokat kelt.

A szenvedés tényei

A kiinduló kérdés ez: vajon valóban olyan kegyetlenül bántak Jézussal, mint ahogy az a filmen látható? Tényleg ilyen embertelen szenvedéseken kellett keresztülmennie?

Gyermekkoromban – és még nagyon sokáig azután is – úgy képzeltem, hogy mivel Jézus elfogásakor azonnal megadta magát, szépen megkötözték a kezét, és elsétáltak vele a főtanácsához. Úgy tudtam, itt kapta az első ütést, amikor egy poroszló felfogása szerint nem felelt eléggé illedelmesen a főpap kérdésére (János 18,20-23). Pedig a Szentírás világosan megmondja: „körülfogták Jézust, kezet emeltek rá, és foglyul ejtették” (Máté 26,50). *Kezet emeltek rá* – ez a magyar értelmező szótár szerint azt jelenti: ütöték, bántalmazták¹. Ha ezt nem fogjuk fel, nem igazán érthető, miért szaladtak el oly hamar mellőle a vele levő apostolok. Nagyon elképzelhető, hogy bekísérői később, útközben sem hagyták abba az ütlegetést. A Passió című film tehát kétségtelenül a valóságot ábrázolta: egy már összevert Jézust hurcolták a főtanács elé.

Az erőszak újabb kollektív kitörésére akkor került sor, amikor Jézus Kaifás szemébe mondta, hogy igen, Ő a Megváltó. Látván, hogy a főpap megszaggatja a ruháit, és hallván kiáltását: Káromkodott! – „az emberek, akik őrizték, csúfot üztek belőle, és bántalmazták” (Lukács 22,63), „szembeköpdösték, és ököllel verték” (Máté 26,67), „némelyek leköpdösték, aztán arcát letakarva ököllel verték, s közben kérdezték: «Találd el, ki az?» Még az őrseg tagjai is arcul verték.” (Márk 14,65) Úgy történt, ahogy

Mózes ötödik könyve az álprófétákkal szembeni magatartást előírja: „Először te emelj rá kezet, aztán az egész nép.” (Második Törvénykönyv 13,10) Ez a magyarázata annak, hogy Péter háromszor is megtagadta ott Jézust. Ez a cselekedete számomra csak most, a film megtekintésekor vált igazán érthetővé. Hiszen Péter nem volt gyáva: egymagában rontott karddal a Jézust letartóztatni érkező tömegre, ezt követően pedig nem bújt el, hanem bement az ellenfél barlangjába. Az „istenkáromló” ellen kirobbant erőszak légkörében viszont bizony nehéz lett volna bevallania, hogy társa a megvádoltnak. A Biblia tárgyilagos megfogalmazásai keveset érzékeltetnek a helyzet indulati töltéseiből.

Jézus a filmben az arcán viseli a történetek nyomait. Hazudna a mű, ha ez másként lenne.

A Jézussal történeteknek egy rendkívül szemléletes bizonyága is van: a torinói lepel. Sokan középkori hamisítványnak tartják, de ezt csak azok tehetik, akik nem ismerik a rajta többféle szakember által, modern eszközökkel végzett vizsgálatok eredményét. A lepel negatív képet hordoz, aminek a fogalmát is csak a legújabb korban ismertük meg. A vászon szövésmodja a Jézus korabeli Palesztinából ismeretes. A benne talált sokféle virágpor igazolja a lepel Kis-Ázsián keresztül Bizáncig megtett útját, majd bizonyítja, hogy onnan egy nagy ugrással került Franciaországba. Vagyis a keresztesek, akik Bizánc kifosztásakor elrabolták, minden bizonnyal becsomagolva vitték magukkal, így útközben nem kerülhettek rá újabb virágporok. Egy középkori hamisító nem számolhatott a pollenanalízissel, hogy a vásznat maga szórja be a megfelelő virágporokkal. A szeg nyomát az akkori elképzelés szerint a tenyér közepére helyezte volna. A lepel tanúsága szerint viszont a szegeket a kéztőcsontok között levő résen át verték be², így a test nem szakadhatott le a keresztről, mint az előző esetben történt volna. A vásznon levő lenyomat egy olyan embertől származik, akivel ugyanaz történt, mint Jézussal a Biblia szerint. A vérnyomok igazi vértől erednek, és úgy helyezkednek el, ahogy egy keresztre feszített ember esetében ez várható. A

halott szemein pénzérmék voltak. Az egyiknek a felírását elektronmikroszkóp segítségével sikerült leolvasni. Egy olyan érme volt, amelyet Jézus halála körüli időkben használtak Palesztinában. A kép semmilyen festékanyagot nem tartalmaz; oly módon keletkezett, mintha a vászon szálai megpörköltöttek volna, de csupán a felszínen, az elszíneződés nem hatja át egyetlen szál egészét sem. Ennek következtében ma, a XXI. század elején nem ismerünk olyan módszert, amellyel a hamisítást – ha az volt – meg tudnánk ismételni.

Egyetlen próba – minden más vizsgálattal tökéletes ellentétben – nem igazolja a lepel valódiságát: a radioaktív szén segítségével történő kormeghatározás. E szerint a vászon a XIII-XIV. századra datálható. Ennek az írásnak nem tárgya, hogy a témával kapcsolatos homályos pontokat vagy a szakemberek vitáit érintse, esetleg a módszer bizonytalanságainak példáit sorolja. Mindezeknek más helyeken utána lehet nézni.³ Magam azonban bizonyos vagyok benne, hogy a kormeghatározás téves, és a lepel, a számtalan többi bizonyágnak megfelelően, a keresztfán meghalt Jézus testének képét hordozza. Ezért ezt a képet, összevetve a bibliai leírással, joggal használhatjuk arra, hogy nagyobb pontossággal felvázolhassuk szenvedése hiteles történetét.

Az eddig mondottak alapján nem meglepő, amit a Jézus arcának lenyomatából megállapíthatunk: „A jobb szemüreg egészen bedagadt, az orr felső része erősen deformálódott. Feltűnő daganat látszik a jobb orrcimpa mellett és a bal szem fölött is. Az alsó ajak duzzanata is ütések nyomát viseli. Az arc deformációi és a bőrfelület sérülései arra vallanak, hogy ezt az arcot súlyos ütések érték.”⁴ Ezeknek a sérüléseknek egy része talán nem közvetlen emberi durvaság eredménye, hanem akkor keletkezett, amikor Jézus a keresztfával elesett.

A legnagyobb szörnyűségek Jézus megkorbácsolásakor kezdődnek. Adjuk át ismét a szót a szakembernek: „A végrehajtás eszköze a római korbács, a flagrum volt. Nyélből és három bőrszíjból állt, a szíjak visszahajtván lefaragott végébe csont-, vagy a kéziszűzéhoz hasonló alakú, két végén kis golyóvá szélesedő ólomdarabokat erősítettek. (...) Minden ütése egyszerre három sebet okozott: a szándékosan gyenge ütés legalább véraláfutást eredményezett, a „normális” vagy erővel adott pedig feltépte a bőrt és izom- és bőrdarabokat szakított ki a vérző sebből, rettenetes fájdalmat okozva az áldozatnak.”⁵ „A lepel teljes mértékben tanúsítja, hogy Jézus a leírt körülmények között végrehajtott korbácsolást szenvedte el. A kb. 4 cm hosszú, zömmel a test hátoldalán a nyaktól a bokáig, de elszórtan az egész testfelületen megtalálható korbácsnyomok jellegzetes, két végükön kiszélesedő formájúak, tehát ólmos flagrumtól származnak. A sebek hármass csoportokban helyezkednek el, annak bizonyítékául, hogy a korbácsnak három szára volt.”⁶

„A lepelről készült fényképeken össze lehet számolni a korbácsütésektől eredő sebek nyomait. Mivel nem minden sebhely azonosítható biztonsággal, a számok az egyes kutatóknál némileg eltérnek, és 100 és 120 között ingadoznak. (...) E rettenetes tortúra után az áldozat, ha egyáltalán túlélte, a szó szoros értelmében félig halott volt.”⁷

Mindezek után nem csoda, hogy Jézus – bár a Biblia nem említi, csak a hagyomány – útban a Golgota felé többször összeesett. Ezért kellett a rómaiak kötelezzék végül a cirenei Simont, hogy ő vigye tovább a keresztet.

Jézus, eredetileg ács lévén, hozzá volt szokva a fizikai munkához. Semmi alapunk ezért azt feltételezni, hogy gyenge

testalkata lett volna. Hogy mennyire elbántak vele, annak bizonyítéka nem csak a többszöri esés a kereszttúton, hanem még inkább a tény, hogy a kereszten már három óra múlva kiszenvedett.

A filmből nem tűnik ki, hogy a kereszthalál valójában lassú megfulladás. A rendező nem élt azzal a lehetőséggel, hogy a kortynyi levegőért küzdés haláltusáját megjelenítse. A keresztfán függő ember ugyanis a mozgás által okozott nagy kínok között fel kell tornássa magát minden rendes kilégzéshez. Volt, aki napokig kínlódott. Jézust hóhérai olyan fizikai állapotba hozták, hogy csak három órán át bírta. Nem véletlenül csodálkozik Pilátus a hamari halálon, és rendeli jelentésre a századosát, mielőtt engedélyt ad a holttest levételére. (Márk 14,44-45)

A film képanyaga

A második kérdésünk: túlméretezte-e a film Jézus szenvedését, öncélúan, esetleg üzleti érdekből alkalmazta-e az ezzel kapcsolatos „látványt”?

Vizsgáljuk meg mindenekelőtt a mennyiségi jellemzőket. A videofilm megtekintése közben kronométer segítségével kis hibahatárral meghatározhatjuk az erőszak alkalmazása és szünetelése periódusainak hosszát, majd kiszámíthatjuk ezek arányát.

Gyakorlatilag erőszakmentes periódusok: A Getszemáni kert eseményei Jézus letartóztatásáig, a főtanácsnál történt kihallgatás legnagyobb része, az ezt követő éjszaka, a másnapi kihallgatások Pilátusnál és Heródesnél, a megkorbácsolás és a tövissel való koszorúzás utáni néhány perc a halálos ítélet megszületéséig, a filmnek a Jézus halála utáni rövid része, valamint a valamely múltbeli eseményt idéző, pontosan tizenöt rövid bejátszás. Mindezek az egész megjelenített történetnek kevéssel több mint a felét (51,8%-át) teszik ki.

Erőszakban bővelkedő események: a letartóztatás és a bekísérés, a Jézus istenkáromlónak nyilvánítása utáni rész, a megkorbácsolás és a tövissel koszorúzás, a kereszttűt és a megfeszítés a halál beálltáig. Mindezek azonban nem folyamatosan jelenítik meg a kegyetlen erőszakot. A kamera sokat időzik a nézőként jelenlevő embereken, a tolongó tömegen, és különösen az eseményeket nagy szenvedéssel követő Márián, Mária Magdolnán és János apostolon. A film csak rövid ideig mutatja például Jézust, amint a korbácsütéseket szenved, néha csak a tökéhez bilincselts reszkető

kezeit látjuk, de leginkább a két katonát, amint nagy élvezettel forgatják kínzó szerszámukat. Máskor Máriával együtt eltávolodunk a helyszín közeléből, de távolról hallatszanak az ostorcsapások, valamint az ütések latinul számoló hang. Úgy vagyunk tehát benne az eseményekben, hogy a kegyetlenség tényei legtöbbször nem képileg, hanem inkább csak közvetve vannak jelen számunkra. Persze nem kíméltetünk meg a közvetlen látványtól sem, és ez igencsak megrázó, mert a film úgy mutatja, ahogy az valójában lehetett. Mégis, ha az erőszak képi megjelenítésének mennyiségét vizsgáljuk, azoknak a periódusoknak is csak legfeljebb a fele hosszát számíthatjuk ide, amelyekre ez jellemző. Vagyis a nyílt erőszak a film egészének a negyedében sincs közvetlenül jelen. Ezért alapvetően hamis az az állítás, amely szerint „két órán keresztül nézhetjük, mint verik előttünk Jézust”⁸.

A bántalmazások nyomai természetesen végig ott maradnak Jézus testén. Lehet, hogy a szenvedő Jézus látványán fintorgók egy másik történetet szerettek volna látni. De nincs mit tennünk: ez az igaz.

A rendező több kérdésben élt a művész szabadságával. Például a hagyományos elképzelésnek megfelelően Jézus az egész keresztfát vonszolja a filmben a Golgotára, noha valószínűleg csak a vízszintes részét, a patibulumot (ez is megvolt 50-60 kiló) helyezték a vállaira. Lehetséges, hogy a filmben megkorbácsolásakor több ütést számoltak ki Jézusra, mint amennyit valójában kapott. Ez csak feltételezés, de ha így történt is, jogosan alkalmazható eszköznek tekinthetjük arra, hogy segítsen nekünk felfogni a büntetés egész szörnyűségét. Az mindenképpen bizonyos, hogy korbácsolás után Jézus abban az állapotban volt, amelyben a filmen látjuk. A Biblia nem szól arról, hogy Jézust a római katonák a kereszttúton is bántalmazták volna, mint ahogy ez a filmben történt. Tudjuk viszont, hogy jóindulatukra nem lehetett számítani; emlékezzünk csak a megkorbácsolás utáni viselkedésükre (János 19,1-3), vagy arra, hogy még a keresztfán is gúnyolódtak vele (Lukács 23,36). Talán azt vártuk volna tőlük, hogy amikor Jézus elesik, udvariasan megkérjék, álljon már fel, és vigye gyorsabban a kereszjtét? A helyzet természetével egyezik, hogy az ilyen kívánságaikat ütlegetéssel támasztották alá.

Az események igen mértéktartó és tárgyilagos bibliai előadásának ismeretében csak akkor érezhetjük át egészen, mi történt Jézussal, ha a képzeletünket is igénybe véve, mélyen utána-gondolunk. A Passió című film készítői ezt cselekedték, hogy a valót és az igazat sikerüljön bemutatni.

A bibliai üzenet meghamisítása

A kritizálók egy része azt állítja, hogy a film *a szenvedéseket elkülöníti Jézus életétől és tanításaitól*, valamint *a feltámadás eseményeitől*, és ezáltal *megcsonkítja az Evangélium üzenetét*. Hogy a megjelenített erőszak *eltakarja Jézus személyét és üzenetét is: a szeretetet*.

Ezek az fenntartások elvileg csak keresztények szájából hangozhatnak el, hiszen az Evangélium üzenetének teljessége, Jézus személye és tanítása a nemkeresztények vagy a hitetlenek számára nem lehet ilyen aggodalmasan fontos.

Minden keresztény számára Jézus a Megváltó, a Fölkent, görögül Khrisztosz. A keresztény megnevezés ebből a görög szóból származik. Jézus Krisztus mindenekelőtt azért jött a földre, hogy megváltson bennünket. Persze, hogy tanítson is. Mindenekelőtt szeretetre. És a leginkább azzal bizonyította irántunk való szeretetét, hogy akképpen cselekedett, amint tanított: „Senki sem

szeret jobban, mint az, aki életét adja barátaiért.” (János 15,13) Ez a mondat a film egyik bevágott rövid jelenetében is elhangzik, fontos támpontot adva a történetek értelmezéséhez.

Sokan azt hiszik, hogy Jézus a Getszemáni kertben a halál-félelemtől szenvedett. Ez nagy tévedés. A haláltól igazán az fél, aki lényének megszűnését rettegi, azt gondolva, hogy nincs tovább. Jézus tisztában volt azzal, mi a halál, azzal is, hogy harmadnapra feltámad. Őt elfogása estéjén az az út borzasztotta el, amelyről tudta, hogy a halála pillanataig be kell járnia, tudta, hogy az tele lesz megaláztatással és mérhetetlen szenvedéssel. Azon az estén ember voltának attól való iszonyodását győzte le, aminek a látványától a Passió című film kapcsán ma sokan iszonyodnak.

A film egy másik kis jelenetében így vall magáról: „Én vagyok a jó pásztor. Életemet adom a juhaimért. Nem veszi el tőlem senki, magam adom oda, mert van rá hatalmam, hogy odaadjam, és van rá hatalmam, hogy visszavegyem.” (összevont szöveg, lásd János 10,11-18)

Hogy lehet az, hogy némelyek nem veszik észre, micsoda fenség nyilvánul meg a szenvedésnek értünk való önkéntes vállalásában? Ha korlátolt elménkkel nem értjük is, hogy Isten Fiának a kínhalála hogyan lesz kozmikus jelentőségűvé, miként hoz vele nekünk megváltást, lássuk már meg, hogy ebben az esetben nem mi áldozunk Istennek, mint ahogy az évezredekén át történt, hanem Isten hoz áldozatot miértünk: önmagát áldozza fel. Ennek a jelentőségéről némi fogalmat akkor alkothatunk, ha tisztába kerülünk azzal, hogy Jézus számára mivel járt ez az áldozat.

Mire elfogói megérkeztek a Getszemáni kertbe, vége volt a kétségeknek, Jézus lelkéből eltűnt minden meghasonlás. A vállalás döntése fölényesen győzedelmeskedett. Az őt keresőknek nyugodtan és méltósággal mondta: „Én vagyok.” Pedig jól tudta, mi következik. A megkorbácsolása előtti pillanatokban a tökéhez bilincsel kézzel így imádkozott: „Atyám, a lelkem készen áll.” Valahányszor összeesett, konok elszánással állt fel. Az arca összezúzva, bőre véresen széthasogatva, már jártányi ereje alig volt, de sugárzott belőle a beteljesítés akarata. És erre a filmre mondják némelyek, hogy el van fődve benne a krisztusi tanítás lényege: a szeretet.

Hajdani hittanóráinkon a pap – különösen nagybőjt idején – arra buzdított mindenkit, hogy elmélkedjünk Jézus szenvedéseiről és haláláról. Lehet, hogy ma már, amikor a böjtről is leszoktunk, sokan anakronisztikusnak, elavultnak tartják az ilyen „régmúlt dolgokkal való” foglalkozást. Pedig ma nagy divatja van a különféle meditációknak. Minden keresztény számára az igazi meditáció az lenne, ha Jézusnak nem csak szavai, hanem élete fölött is elmélkednénk, hogy cselekedeteinek megértésével jobban felfogjuk tanításait. A mások iránti szeretet nagysága az értük hozott vagy értük hozni kész áldozattal mérhető. Jézus krisztusi áldozatának nagyságát akkor érthetjük meg, ha a magunkbaszállás pillanataiban sikerül átelnünk valamit abból a szenvedésből, amelyben miattunk része volt.

Ma, világi vágyaink uralomra jutásának és az előttük való hódolásunknak a korszakában viszolyogtatónak tartjuk a szenvedést. Nem akarunk szembenézni vele, még ha az tanulságunkra lenne is. Valamikor természetes volt, hogy szembenéztünk a halállal. Ma elbújni szeretnénk előle. Vannak még helyek a világon, ahol a halottat nyitott koporsóban terítik ki, hogy mindenki elbúcsúzhasson tőle. A modern társadalomban (a svédben például) bedugják gyorsan a lábába, és annak födelét simogatva veszünk búcsút az elhunyttól. Nehogy az arcán megpillantsuk saját

halálunk lehetőségét, és eszünkbe jusson az a pillanat, amikor számot kell majd adnunk életünkről.

A filmet ért kifogásokból úgy tűnik, mintha Jézus mérhetetlen szenvedéseire csak valódi együttérzés nélkül, valamilyen elvont, intellektuális *szolidaritás* „modern” érzésével szabadna viszonyulnunk. Mindent csak érzelmi túlzások nélkül! Bár a Bibliában Jézus megpróbáltatásainak mindegyike ott van, ha másutt nem, a sorok között, a velük való maradéktalan szembenézés érzelmileg még eltúlozhatná számunkra az Ő megváltói nagyságát.

E fejezet első bekezdésében idézett vélemények a francia katolikus püspöki konferencia információs és kommunikációs bizottságának Mel Gibson *Passió* című filmjével kapcsolatos hivatalos állásfoglalásából⁹ valók. Ők is haladnak a korrallal.

A film antiszemitizmusa

Vegyük sorra a film idevágó részleteit, hogy feltárjuk, mi-ből származhatnának a nézőben a ma élő zsidók ellen irányuló indulatok a kétezer évvel ezelőtt történtek mostani megelevenítésekor.

Ha az elkövetett erőszak szempontjából nézzük a dolgot: amikor zsidók bántalmazták Jézust, ez képileg tumultusszerű jelenetekben történik, ritkán jelenik meg egyedi mivoltában egy-egy pillanatra. Jézus arcán meglátszanak a durvaságuk nyomai, de az igazi szörnyűségeket a rómaiak követik el vele. Ha ez utóbbiak magatartását akarnánk utódaiktól számon kérni, akkor talán az olaszokat kellene gyűlölnünk most?

Az antiszemitizmus vádjának lehetőségét lobogtatók mintha megfeledeznének arról, hogy Jézus maga is zsidó volt, és zsidók voltak a követői is. Azok is, akik pálmaágakat lobogtatva ünnepelték a Jeruzsálembé bevonuló Emberfiát, és ruhadarabjait terítették elébe. Ki hiszi azt, hogy ezek ugyanazok az emberek voltak, mint akik néhány nappal később üvöltözve követelték a megfeszítést? Hívei – nem csak a tanítványai – ekkorra talán házaikba húzódtak, vagy igyekeztek az utcákon tolongó tömegben elvegyülni. Ezek is zsidók voltak, de nem mehettek ellentétet tenni a Jézust megfeszíteni kívánók ellen. A helyzetük hasonló volt azon XX. századi keresztényekéhez, akik szorongva vagy éppen néma kétségbeeséssel telve voltak kénytelenek tehetetlenül elnézni, mint kényszeríti a hatalom baljósát, de akkor még ismeretlen végű utakra zsidó polgártársaikat.

Mint rendszerint, itt sincs lehetőség egyoldalú általánosításokra. Nem *a zsidók* voltak részesek Jézus halálra ítéelésében, megfeszítésének kikényszerítésében, hanem az akkori zsidók bizonyos kategóriái. Ezek egyike a minden korban és társadalomban jelenlevő csőcselék volt. Ők voltak azok, akik a „nép hangját” képviselték. Vezetőiknek olyannyira sikerült őket az ártatlan Jézus ellen uszítani, hogy képesek voltak akár megátkozni magukat és ivadékaikat, csak hogy nagyobb nyomatókat adjanak gonosz indulataik érvényesítésének.

Mintha a csőcselékkel azonosítaná magát az, aki történelmileg kétségbe nem vonható szerepüket a filmben kifogásolja.

A másik kategória a papok és írástudók. Ők voltak azok, akik hatalmukat féltve nem akarták észrevenni, hogy megérkezett a rég megígért Messiás. Ehelyett elpusztítására törekedtek, mint tették elődeik a prófétákkal.

Sajnos nem lehet kizárni, hogy némelyek ugyanazzal a szemmel nézik ma Jézust, mint a kétezer évvel ezelőtti farizeusok, és a film elleni tiltakozásuk igazi indoka esetleg az, hogy bevallatlanul is felháborodnak azok véleményén, akik Krisztusnak, Messiasnak tekintik Őt. A tények ellenére talán ezért emlegetik fedőnévként az antiszemitizmus veszélyét. Pedig ilyenkor kár a másokra mutogatni.

Napjaink léghőre a múlthoz viszonyítva sokat változott. Előnyére is. Ma már mind kevésbé illendő hajdan élt emberek utódait vádolni atyáik vétkeiért. Különösen nem egész közösségeket, közösségek nemzedékeinek egész sorát tenni felelőssé értük. Persze a jelenség korántsem enyészett el egészen. Úgy tűnik, hogy a holokauszt vonatkozásában fog élni a legtovább.

Jézus már a Golgota tövében jár, a cirenei Simonnal vállvetve vonszolják a keresztet, amikor egy rövid bejátszásban ezt mondja: „Hallottátok a parancsot: Szeresd felebarátodat, és gyűlöld ellenségedet. Én pedig azt mondom nektek: szeressétek ellenségeiteket, és imádkozzatok üldözőitekért.” (Máté 5, 43-44) Lám, a filmben így fogalmazódik meg az „erőszak bűvöletében” „a vétkesek keresése”¹⁰. Ezek a szavak mind a Jézus elleni bűnesetben részes akkori rómaiakra és zsidókra, mind pedig valamennyi elkövetkezendő ellenségre és üldözőre érvényesek.

„Bocsásd meg, Atyám, mert nem tudják, mit cselekszenek” – mondja Jézus a keresztfán. Az egyik lator megdöbbenve szól oda az éppen előttük elvonuló főpapnak: „Hallod? Értetek imádkozik!”

Így jelentkezik a filmben az antiszemita uszítás. Egy keresztény számára Jézus élete a követendő példa, és Jézus szavai a követendő tanítás. Ezért a Jézus halálában személyesen vétkeket sem gyűlölheti, nemhogy azok utódait.

Persze ma is van csőcselék, amely bármiben találhat ürügyet és tárgyat vak indulatainak levezetésére. Nagyon kétséges, hogy éppen ők töltötték volna meg a Passióra kíváncsian a filmszínházak nézőtereit.

Egy keresztény, valahányszor a Krisztustól tanult Miatyánkot elimádkozza, tulajdonképpen azt kéri, hogy Isten úgy bocsássa meg az ő bűneit, mint ahogy ő megbocsát az ellene vétőknek.

A szenvedés bemutatásának keresztény ellenzői

A film ellen felszólalók között az ateisták és a nemkeresztények mellett nagyon sokan a különböző keresztény felekezetek tagjai. Többen katolikusok. Ez utóbbiak közül a francia klérus tagjai tettek ki a leginkább magukért: jól szervezett kampányt folytattak a Passió általuk kétesnek nyilvánított értékeiről és szerintük

hamis vallási sugallatairól. E kampány résztvevőinek véleménye megegyezik abban, hogy a film, ha szándéka szerint nem antiszemita is, képes ilyen indulatokat gerjeszteni a nézőkben.

Már a francia püspöki konferenciának az előbbieken említett nyilatkozatát megelőzően Jean-Marie Lustiger bíboros, Párizs érseke nyilatkozott az ügyről egy tévéműsorban. „Ez a film a napjainkra jellemző erőszaknak a képe” – mondta. „Minden korszak Krisztusra vetíti a maga szorongásait és bűneit. (...) Ez a XX. század filmje.”¹¹ A bíboros szerint tehát a filmen nem a Jézussal történeteket látjuk, hanem a korunk keltette erőszakos tapasztalatainkat és képzelgéseinket. Arra a kérdésre, hogy ajánlja-e a filmet a katolikus közönségnek, így válaszolt: „Nem is ajánlom, el sem tanácsolok senkit”. Mindenki „saját kultúrája és lelki beállítottsága szerint” cselekedjen. Magyarán: magát minősíti az, aki ezt megnézi. Valaki azért akár vissza is kérdezhetne: vajon milyen kultúra és lelki beállítottság az, amelyik hamisan minősítve elutasítja Krisztus értünk vállalt kétségtelen szenvedéseinek valódiságát?

Nem lehet kétséges, hogy a nagy tekintélyű bíboros befolyásolta a francia püspöki kar véleményét.

A püspöki konferencia információs és kommunikációs bizottságának már idézett állásfoglalását hat püspök látta el kézjeggyel. Szerintük a film „kíméletlenül idézi fel az elszenvedett gyötrelmek kegyetlenségét, és ezt az erőszak látványosságában egy *megbotránkoztató tetszelgéssel* teszi.” (Kiemelés - T. K. A.) Ez a szado-mazochizmus vádjának nyílt megfogalmazása, és feltehetően a film készítőire vonatkoztatják. Persze az sem kizárt, hogy a nézőre gyakorolt hatásról beszélnek, vagy arról is. De hát nagyon beteg lelkű kellene legyen az, aki tetszelegve tudná nézni Jézus megjelenített kínszenvedéseit.

Az alapkifogás a szenvedés egyoldalú kiragadása és felmutatása. Ezáltal – mondják – a film tartalma elhatárolódik mind Jézus tanításától, mind pedig a feltámadástól. Egészen groteszk, hogy a francia közlemény a feltámadás *eseményeit* kéri számon a filmtől, noha annak ténye és *lényege* benne van. Különleges hangsúlyt kap a papság és Jézus közötti konfliktus megmagyarázásának a hiánya. Az állásfoglalás szerint az ebből fakadó értetlenség lehetne az antiszemita indulatok felkeltője. Az a benyomásunk, mintha Jézusról csak egy négyelemes szintű filmet lenne szabad készíteni, amely mindent a néző szájába rág.

Kissé különös, hogy egy katolikusnak és műveltnak mondott ország lakói, a franciák, annyira nem ismerik a Biblia eseményeit, hogy főpapjaik szerint le kellene szállni a szintjükre, és meg kellene nekik magyarázni, hogy miből származott a zsidó papok haragja. Nevetséges, hogy a jelentés azért sopánkodik, mert szerinte képtelenség, ha egy Jézusról szóló filmet nem lehet megmutatni a gyermekeknek. Az nem jutott eszükbe, hogy ha visszaugranánk kétezer esztendőre, vajon magunkkal vihetnénk-e gyermekeinket elkísérni Jézust a kereszttúton? Az élő látvány nekik való lenne-e? Vajon mi késztet némelyeket arra, hogy a bibliai szöveg szemérmes visszafogottságából és tárgyyszerűségéből Jézus Krisztus szenvedése művészi ábrázolásának a tilalmát kreálják meg?

Az információs és kommunikációs bizottság állásfoglalása sokat merített egy valamivel korábban közzétett anyagból. A címe: Hittani jegyzetek Mel Gibson Passió című filmjéről¹²; aláírója Philippe Vallin atya, a francia püspöki konferencia hittani bizottságának titkára, aki ugyanakkor a dogmatikus teológia tanára Nancyban. Ez az egyedüli az eddig említett (ezzel együtt össze-

sen négy) francia nyelvű dokumentum közül, amelyben szerepel – egyetlen egyszer! – a Megváltó (Saveur) név. Nem sok köszönet van benne, mert tartalmától megfosztva találkozunk vele:

„A kevésbé felkészült néző ki van téve annak a kockázatnak, hogy a szörnyű lincselés két órája alatt látottak csak az eseményeknek egy erraticus fajtáját, a féktelen, őrjöngő, egészében véve felfoghatatlan erőszak elszabadulását jelentsék számára. Még rosszabb: nem kizárt, hogy Jézus magatartását az erőszakmentesség paradoxális rendszerének a társadalmi környezetükben fellelhető kategóriájában, vagy éppen a szado-mazochista összefüggések neurotikus strukturációjában értelmezzék. Aki nem védekezik, maga vonja magára az ütések. Az evangéliumok (így, többes számban! – T. K. A.), messze az ilyenfajta távlatoktól, igen árnyaltak, sokoldalúak, és főképpen telítve vannak a Megváltó nagy szabadságával: az ilyen durva mechanizmusok valamennyi tényét elkerülik.”¹³

Ezt a felháborító, zavaros tartalmú, torz lélekre valló tudományoskodó szöveget nem is kommentálom. Nagy baj és szégyen, hogy ez egy (francia) katolikus bizottság nevében kiadott nyilatkozat része, amely alapul szolgált a hat püspök által aláírt közleményhez.

Ezekben a Jézus kereszthaláláról szóló szövegekben a Megváltó névnek az idézett egyetlen előfordulása, a megváltás és megvált szavaknak, valamint a Messiás névnek a teljes hiánya a mellébeszélések és a valótlanságok társaságában nem lehet véletlen. Lehetséges, hogy a francia katolikus püspökök hitük hiányosságai miatt nem beszélnek a megváltásról ott, ahol tulajdonképpen arról lenne szó. Ma a keresztényeknek mondott emberek között már nemcsak protestáns, hanem katolikus püspökök is vannak a világban, akik Jézusnak csak az ember voltát hajlandók tudomásul venni. Persze nem lehetetlen, hogy másutt lehet megtalálni a jelenség okát. A francia püspöki kar (vagy legalább tagjainak egy része) talán annyira retteg az antiszemitizmus – esetünkben ordítóan alaptalan – vádjától, hogy inkább megtagadják miatta Krisztust.

A helyzet jobb megértése érdekében egy kissé távolabb is körül kell néznünk.

Egy kis kitérő

Az MTV Panoráma című műsorának egyik 2002 januári adása többek között arról szólt, hogy a csángók számára, kérésük ellenére sem tartanak magyar nyelvű katolikus istentiszteletet. A kérdésben megszólalt Jean-Claude Périsset pápai nuncius, a Szentszék bukaresti követe. Az „én jobban tudom” gesztusaival kifejtette a riporternek, hogy a csángók nem magyarul beszélnek, nekik román az anyanyelvük, és nem is igénylik a magyar nyelvű miséket. Vannak persze köztük olyanok, akik elmennek Erdélybe, Csíkszeredába, hogy ott magyarul megtanuljanak. A helyzetüket és a vágyaikat azok a papok ismerik a legjobban, akik közöttük élnek.

Már régen tudjuk, hogy a helyi román papok a sátán nyelvének mondják a magyart. Pusztinában, ebben a magyarul beszélő moldvai faluban az ideai Szent István búcsújának napján (2004. szeptember 6-án) mondott misén is a helyi plébános, Paulet Onești sátánistáknak nevezte híveit, mert meg akarják tartani nyelvüket és kultúrájukat.

A nuncius a riporter Mádl Ferenc római látogatásával kapcsolatos kérdésére így válaszolt: „A pápa sem mondhatta a Magyar Köztársaság elnökének, hogy a moldvai csángóknak ma-

gyarul kell miséket tartani. (...) A pápa ugyanis nem foglalkozik konkrét ügyekkel, ez a helyi püspökök felelőssége.”¹⁴ A kijelentés úgy hangzott, mintha a pápának csak képletes szerepe lenne a Vatikánban. Akár hazájában a svéd királynak, akinek tilos politikai kérdésekben a nyilvánosság előtt állást foglalnia.

A beszélgetést a pápai követ így zárta: „...itt egy olyan kisebbségről van szó, amelynek megvan a maga történelmi sajátossága, amely az idő múlásával feloldódik majd a többségben, és ez a normális.” Vagyis a francia főpap, azonosulva hazája asszimilációs ideológiájával és politikájával, természetesnek tartja a nemzetállam nyelvi, kulturális és etnikai egyneműsítését. Az elmélethez a gyakorlati ismereteket valószínűleg korzikai püspök korában szerezte, és ezt kamatoztatja a csángók rovására. Franciaországban jobb esetben is csak véletlen számba mehet, ha a hét „tájnnyelven” beszélő kisebbség (a korzikai, a baszk, az oksztán, a katalán, a breton, az elzászi német és a flamand) nem franciául, hanem anyanyelvén hallgathat misét.¹⁵

A II. vatikáni zsinat lényegében (a meglehetősen ritka kivételektől eltekintve) nem az anyanyelvnek, hanem a nemzetállam nyelvének nyitott kaput a templomi szertartásokban, és mint számos felvidéki, legalább részben magyarok által lakott község esete is mutatja, ezáltal a katolikus egyház hozzájárul a kisebbség asszimilációjának a meggyorsításához. Az a tény, hogy a pápa ebbe nem szól (nem szólhat?) bele, hanem a – főleg a többség soraiból kikerülő – püspökök hatáskörébe utalják a kérdést, növeli a kisebbség kiszolgáltatottságát. A vatikáni bürokratikus apparátus az egyházpolitikát sajnos összekeveri a világi politikával, amelyben a helyest és az igazságot a gyakorlati hasznosság helyettesíti csak azért, hogy szinten tudják tartani a nemzetállamokkal létrejött jó kapcsolatokat. Pedig ez erkölcsileg nem segíti a hit és a vallás megmaradását, ezért az Egyház javát sem szolgálhatja.

A francia klérus – amely a nuncius előbbi megjegyzésének értelmében maga is nagy önállósággal bír a pápával szemben – kétségtelen hódolója a francia nemzetállami ideológiának, nem csak a nyelv és az asszimiláció, hanem a „laicitás” elvének kérdésében is, amelyet az utóbbi időkben politikusok és egyháziak többször is a francia állam legfontosabb alapkövének nyilvánítottak. Hódolnak neki annak ellenére, hogy az égisze alatt hozott ún. sáltörvényt erőszakos és jogsértő volta miatt helytelenítették. De lám, a püspöki konferencia erről szóló nyilatkozata mégis így vall: „Az állam laikus. A vallásos ügyekben megnyilvánuló eme sem-

legesség a modern demokrácia alapja.”¹⁶ Pedig teljesen nyilvánvaló, hogy a laikus állam nem semleges, hanem ateista, működéséből hiányzik minden transzcendencia, ezért a világi szempontokat támogatja a vallások eredendően lelki törekvéseivel szemben. Nem becsüli az egyes felekezeteket, hanem megtűri őket, és ha kissé láthatóbban jelentkeznek a társadalomban, odacsap. Mint ezt az említett törvény is bizonyítja.

Franciaországban a klérus az állam világi ideológiájával van áthatva. Nem véletlen, hogy némileg vallási színezetben, de Jézus Krisztustól távoli szempontok alapján ítélték meg a Passiót. Ennek az ítéletnek az egyhangúsága különösen meggondolkodtató.

Bizony nagy baj lenne, ha a „francia szellem” egészen eluralkodna a Vatikánban.

„Így történt”

Egy ideig az a hír járta, hogy II. János Pál pápa a Passió megtekintése után ennyit mondott: „Így történt.” Később – állítólag vatikáni közleményben – ezt cáfolták. Biztosak csak abban lehetünk, hogy Jézus utolsó órái lényegileg valóban úgy zajlottak, ahogyan a filmen látjuk. Pedig jó lenne tudni, mit mondott ténylegesen a katolikus egyház feje, mert nem állíthatjuk, hogy – különösen egy ilyen kérdésben – ez egyáltalán nem mérvadó. De ha úgy mondta, ahogyan hírré röppent – és bizony ez a valószínű –, kiknek és miért volt érdekük ezt eltussolni?

¹ Károli Gáspár ezt finomabban fordítja: „kezeiket Jézusra veték”. Ezt a szöveget a Bibliának a könyvtáramban és a világhálón fellelhető több, különböző nyelvű fordításában vettem össze. Zömük ugyanazt a kifejezést használja, mint az általam fent idézett, a Szentírás több magyar kiadásában is megfigyelt változat. – T. K. A.

² Ezt az anatómusok Destot-nyílásnak nevezik.

³ Lásd például Viz László: A torinói halotti lepel és korának meghatározása. Ecclesia, Budapest, 1998.

⁴ Viz László: i. m. 128. oldal

⁵ I. m. 135. oldal

⁶ I. m. 136. oldal

⁷ I. m. 136 – 137. oldal

⁸ „On voit Jésus tabassé devant nous pendant deux heures” – nyilatkozta a filmről Patrick Desbois atya, a judaizmussal való kapcsolatok francia püspöki bizottságának a titkára. In: La Croix. 2004. március 29., 19. oldal

⁹ Position du Comité permanent de la conférence des évêques pour l'information et la communication sur le film "La Passion du Christ" de Mel Gibson. Le 30 mars 2004. Lásd: www.ccf.fr/catho/actus/communiqués/2004/commu20040330_passionduchrist.php

¹⁰ Lásd a francia püspöki konferencia információs és kommunikációs bi-

zottsága említett állásfoglalásának bevezetőjében.

¹¹ „La Passion du Christ” - „Chaque époque projetée sur le Christ sa propre violence”. In: La Croix, 2004. március 29., 19. oldal

¹² Note doctrinale sur La Passion du Christ, film de Mel Gibson. Lásd: www.ccf.fr/catho/actus/dossiers/2004/melgibson/vallin.php

¹³ „Le spectateur moins averti est exposé au risque de ne comprendre dans ces deux heures d'horrible lynchage qu'une espèce d'événement erratique, un déchaînement de violence furieuse, démente, incompréhensible en tout. Pire : il n'est pas exclu que l'attitude de Jésus soit interprétée selon les catégories ambiantes du système paradoxal de la non-violence, ou même de la structuration névrotique de la corrélation sado-masochiste. Celui qui ne se défend pas appellerait en somme sur lui-même les coups. Les évangiles, loin de ce genre de perspectives, sont très nuancés, multiples, et surtout ils sont saturés de la grande liberté du Sauveur : ils échappent tout à fait à des mécanismes aussi grossiers.”

¹⁴ Saját tulajdonban levő magnófelvétel alapján. – T. K. A.

¹⁵ Sajnos sehol sem tudtam nyomára bukkanni erre vonatkozó konkrét információnak. – T. K. A.

¹⁶ Laïcité : Communiqué de la Conférence des Evêques de France. Lásd: http://catholique-marseille.ccf.fr/article.php?id_article=336

Beregszászy Piroska - Dr. von Beregszászy-Carlesäter Piroschka Priscilla - ifjúkori verseiből

CSAK MEGNŐSÜLT HÁT MÉGIS

Légy boldog, mondja nevetve az ajkam
De nem hazudik a tekintetem
Vidám a hangom, mosolygós az arcom
S az égő könny mind torkomra pereg

Légy boldog, mondom, s elcsuklik a hangom
Most látom meleg, barna szemedet
Drága kisfiús régi Csaba arcod
S mint illattal a kert telve vagyok Veled.

Légy boldog, kívánom, s a múltat idézve
Fátyolos lesz a tekintetem
Boldog voltál, boldog voltam Veled
Rég volt, ne bántsuk az emlékeket.

Te voltál nekem: szeretet, fény, jóság
Hallod mit kattognak a kerekék
(Szeretlek, szeretlek erre kattog)
Látod-e a perronon összebújva
A régi két rajongó gyereket?

Vadgerle, öreg házaspárok
Most új pár jön, új állomás, új vonat
Kinek öröm jut, kinek keserűség
Ne emlékezz, légy boldog. Jó utat!

1953 május, Debrecen

ANYÁCSKÁM

Anyácskám édes, hogyha mostan élnél
Nem volna soha könnyes a szemem
Anyácskám drága, hogyha Te becéznél
Nem volna ilyen bús az életem
A könnyeimet letörölnéd százszor
Észrevenné, ha beteg vagyok
Megéreznéd, hogy szeretve vágyom
S édes, boldog otthonról álmodom
Látod, itt a földön a szeretet ritka
Csak anyai szívekben terem?
S amit így kapok az oly kevés
Csak a szeretet parányi sugára
Csöppnyi melegség, csak egy pici fény.

1955

EMLÉKEZÉS

Szerettem egyszer
Az már rég volt
Szerelmünk foszló
Árny, remény volt
Úgy tűnik évek távolán
Mégis feledni
Oly nehéz volt
Tiszta szerelmünk
Sőt magát
Egy holdvilágos
Nyári estén
Csupa illat
A hársfasor
Először megyünk
Kéz a kézben
Majd egy kis
Tócsát kikerülve
Kedvesem lágyan
átkarol
Most szegfű csokrot
Hoz egy kislány
Remegő rózsaszín
Csodát
De megelőzik
Gyöngyvirágok
S illatos lila
ibolyák
Majd meg
Vonat kereke
hallod?
Szeretlek, szeretlek
Erre kattog
pohárcsengés vár
És sok barát
Majd újra
Egy koncerten ülve
Hallgatjuk az
Eroicát

Melletted ülök
Kék ruhában
S közel hozzád
Egy más világba
Szállok a zene
rythmusán
Te viszont végig
Engem nézel
Engem szeretsz
És engem érzel.
S a valóságba
visszavársz
Szólhatnak most
Felőled kürtök
Míg rakoncátlan
Barna fürtöm
Megigazítod
tétován
Voltak azóta
holda esték
Illatot ont
a hársfasor
Fehér szandálos
könnyű léptem
Tiedhez már
nem igazul
S mint föld
Alussza
Téli álmát
Úgy megnyugszik
Most az
Én szívem
Egy napsütéses
Új tavaszig
Ne ébressze föl
Senki sem.

1957 Debrecen

EZ MÁR A SORSUNK

Ez már a sorsunk nekünk
embereknek
Van aki szeret
Van akit szeretnek
Mindig csak ad emez
Mindig csak kér amaz

Dr. Fülöp Géza

Néhány kérdés a globalizációról

Olvasom Tóth Károly Antal gondolatébresztő cikkét a globalizációról az Új Kéve júniusi számában. Sok kérdés ébred bennem. Az egyik legelső az, hogy hogyan lehet, hogy ha két ember alapvetően hasonló társadalomban szeretne élni, valamelyest összemérhető értékrendszerrel rendelkezik, és mégis annyira gyökeresen különbözőképpen éli meg korunk alapvető folyamatait. Mert ugye, lényegében ugyanazt akarjuk? Egy olyan társadalmat, amely valamennyire igazságos, élhető életet biztosít tagjainak, és vannak alapvető értékek, amelyeket fontosnak, talán éppen szentnek tart. És egyformán bízunk benne, hogy a magyarság, saját kultúrájával, nemcsak fennmarad, hanem fejlődik és virágzik. Akkor hol itt a gond? Megpróbálom leírni a kérdéseimet, mert azt nem merem állítani, hogy a válaszokkal is rendelkezem.

Azt hiszem, hogy a kulcsszó a globalizáció. Ez a furcsa, elentmondásos, sokdimenziós, nehezen definiálható, sokak által rettegett, sokak által kihasznált folyamat, amelynek ugyanaz az ember különböző pillanatokban a két átelles partján állhat. Mert nyilván gyűlölöm a folyamatot, ha a munkahelyemet Kínába telepítik, de az ellen nincs kifogásom, hogy a nyugdíjbefizetésemet kezelő pénzintézet évről évre magasabb életszínvonalat ígér a majdan elkövetkező évtizedekre. Nagyon nem szeretem, hogy bűnözők könnyedén lépik át a határokat, de azt nagyon is értékelem, hogy nem kell órákig tartó sorokat kiállni vízumért az összes útbaeső ország nagykövetségén, ha a nyári szabadságomat Magyarországon akarom tölteni.

Inkább azzal kezdeném, hogy én nem hiszek a Globalizációban. Több szinten sem hiszek benne. Először is azt nem hiszem, hogy ez egy minőségileg különböző jelenség az utóbbi évszázadokhoz képest. Mennyiségileg mindenképp több és nagyobb és látványosabb, mint a középkorban, de alapvetően nem más. Régebben is voltak nagy gondolatvonulatok, voltak globális igényekkel fellépő szervezetek, tanok és államok, volt egy az egész civilizált világot évszázadokra összekötő közös nyelv. A különböző népek mindig is kereskedtek egymással, mert volt, amit jobban megért valahol máshol előállítani, vagy egyszerűen valakik jobban tudták. És, ami az egyik legfontosabb: emberek mindig is költöztek, vándoroltak. Nálunk és őseinknél jobb példa nem is kellene. Pedig egy bő évezreddel ezelőtt eléggé elütöttünk az akkori európai átlagtól: életstílusban, vallásban, anyagi körülményekben. És néhány generációra rá már Európa egyik leghatalmasabb keresztény államaként védtük a határokat. Magunkról személyesen ne is beszéljünk: azt hiszem kevés olyan ember kezébe jut ez a cikk, aki a szülőföldjén élne. Ez az egyik. A másik dolog, amiért nem hiszek a nagybetűs Globalizációban, ha lehet még alapvetőbb: nem hiszem, hogy ez egy egységes folyamat. Az egészen nyilvánvaló, hogy sokan, emberek, vállalatok, országok, megpróbálják minél jobban kihasználni az adódó lehetőségeket. Van, akinek ez jobban sikerül, van, akinek kevésbé, és van olyan is, aki megpróbál elszigetelődni. De azt nem hiszem, hogy létezik, mert szerintem nem létezhet, egy olyan hatalmas, annyira jól felszerelt, annyira lehetetlenül intelligens, információval jól ellátott embercsoport, aki egy ilyen folyamatot irányítani tudna. Beleszólni persze sokan megpróbálnak, és minél hatalmasabbak, annál hatékonyabban tudják érdekeiket érvényesíteni, időnként tisztességes versenyben, máskor erkölcstelen, vagy éppen törvénytelen eszközökkel, ezzel is befolyásolva a folyamatot. Ha elhisszük, hogy egy ekkora folyamatot irányítani lehet, akkor akár azt is elhíhetnénk, hogy a kommunizmus egy működőképes társadalom lehe-

tett volna. Azt pedig a saját bőrünkön tapasztalhattuk, hogy az a társadalom már alapjában nem volt működőképes. Ez a rendszer hibája volt, nem egyedi diktátorok téves döntéseinek következménye. Egyszerűen senki nem rendelkezik akkora adatfeldolgozási képességgel, hogy egy országot központi vezérléssel el tudna irányítani. Hogy képzelhetjük hát, hogy egy világot átító sokrétű és sokarcú hatalmas folyamatot lehet?

Tóth Károly Antal szerint a globalizáció célja az emberiség feletti uralom megszerzése. Énszerintem a globalizációnak nincs célja, mert az nem egy öntudattal rendelkező valami. Körülbelül ugyanúgy képzelem el, mint az evolúciót: annak sincs célja. Vannak egyedi szervezetek (pl. országok, vállalatok), amelyek megpróbálnak megélni, alkalmazkodva az éppen uralkodó körülményekhez és amennyire lehet megpróbálják ezeket a saját javukra megváltoztatni. Ez a természetben is hasonlóan történik: minden szervezet megpróbál megélni, megerősödni és utódai számára kedvező lehetőségeket teremteni. Ezeknek az egyéni küzdelmeknek az összességéből kialakuló változások foglalkoztatnak össze az evolúció címszó alatt. De ettől még az evolúciónak nem lesz célja. Ugyanúgy tolonganak a legkülönbözőbb politikai, gazdasági és eszmei szervezetek időnként szövetségekben, máskor egyedül, adott esetben régi szövetségeseik ellenében, a húsos fazakak körül. Vannak, akik mindezt eredményesebben csinálják, erős szövetségeket kihasználva, van amikor törvényesen és erkölcsösen, máskor etikátlanul és esetleg törvénytelenül, nyers erejüket kihasználva. Ezek hatalmasak, erősek, gazdagok lesznek és hosszú ideig fennmaradnak és a bennük érdekelt személyeknek jólétet biztosítanak: államok esetén polgáraiknak, vállalatok esetén tulajdonosaiknak és alkalmazottaiknak, ha ez utóbbiaknak kisebb mértékben is. Másoknak ez kevésbé sikerül és éppen csak túlélnek vagy esetleg még azt sem.

A körülmények nyilván mások, mint akár néhány évtizeddel ezelőtt is. Ezért a legkülönbözőbb szervezetek is másképp próbálnak érvényesülni. Mivel a nagyvállalatok a globalizáció talán legaktívabb és ezért legérdekesebb szereplői, érdemes egy pár szót ejteni róluk. Vannak területek, amelyeken az utóbbi évtizedekben a verseny élesebbé vált, és az egyik lehetséges versenysztratégia a terjeszkedés. Ez nem az egyetlen lehetséges stratégia, de nagyobb piacot megpróbálni elérni, sokszor sikeres lehet. Ezért elég nyilvánvaló, hogy sok vállalat azon iparkodik, hogy minél több országba el tudja juttatni termékeit. Végül is ez maga a globalizáció egyik alapeleme. Szerintem ez önmagában se nem jó, se nem rossz, van példa mindkettőre. Semmi kivétlenit nem találok abban, hogy itt is hozzájuthatunk máshol összeszerelt kocsihoz, máshol érlelt borhoz, vagy miért ne: trópusi gyümölcsökhöz. A bagóexportot viszont már eleve nem tartom sem támogatandónak, sem szimpatikusnak.

A globalizáció egy másik és szinte mindig csak negatív színben lefestett alapeleme a munkahelyek költöztetése. Vajon ez is mindig és egyértelműen csak rossz? Három vonatkozást szeretnék megemlíteni. Az egyik kérdőjel tisztán gazdasági. Van példa rá, hogy egy hűtőszekrénygyár eldönti, hogy ezentúl Magyarországon szerelteti össze termékeit nagy hányadát. Miért rossz ez? Az országba beköltözik egy új technológia, amit egy elég nagyszámú ember megtanul. Megtanulnak és megszoknak egy hatékonyabb munkaszervezést, csökken a munkanélküliség, az állam több adót tud beszélni. A fő érv ez ellen az szokott lenni, hogy ez nem fog örökké tartani, mert talán tíz év múlva, mikor a magyar fizetések

kezdik megközelíteni a nyugatiakat, a termelés továbbköltözik egy szegényebb országba. De miért rossz az, hogy egy svéd vállalat tíz évig pár száz értelmes, tanulságos és túrhatóan fizetett munkával látott el egy magyar kisvárost? És itt jön a nehezebb kérdés, az etikai. A vállalat egész egyértelműen nem emberbaráti okokból költözteti tovább a termelést, hanem azért, hogy olcsóbban előállíthassa a termékeit. De ezáltal szegényebb embereknek ad megélhetést. És mi irigyeljük ezt? Keresztényinek nevezhető az a hozzáállás, hogy jobb, ha az ázsiaiak vagy afrikaiak éheznek, mint ha tisztességes munkával látnák el magukat? Jobb-e kis segélyekkel, tipikusan a nemzeti jövedelem 5 ezrelékével vagy még kevessebbel, kiszúrní a szemüket, mint megadni az esélyt, hogy saját munkával felemelkedjenek? Félünk, hogy nem lesz kit lenézni, ha ők is olyan életszínvonalon fognak élni, mint mi? Nem tudom, de a kérdést nem tudom elhallgattatni magamban. Tóth Károly Antal szerint a pénz nem oda megy, ahol a legnagyobb szükség lenne rá, hanem oda, ahol a legnagyobb profitot ígéri. Szerintem a kettő nem feltétlenül zárja ki egymást: szerintem valószínűleg nagyobb szükség van a pénzre egy szegényebb országban. A harmadik vonatkozás, amit fontosnak tartok, az a hosszú távú kérdés, hogy azt szeretnénk-e, hogy az ország (legyen szó akár Magyarországról vagy Svédországról) olcsó és egyszerű munkákban jeleskedne, vagy azt szeretnénk, hogy minél több jól fizetett, kreatív munka ellátására volna az embereknek lehetősége? Mert ha az utóbbi válasz szimpatikusabb, akkor már a gyökereknél el kell kezdeni a változtatást, az iskolarendszernél. Akkor pedig a globalizáció kimondottan pozitív hatású is lehet: kikényszerítheti az iskolarendszer hatékonyabbá, eredményesebbé tételét, amiről a politikusok szívesen beszélnek, de ritkán tesznek érte valami érdemlegeset.

A másik vitatéma a privatizáció. Ez ismét egy olyasmi, ami önmagában se nem jó, se nem rossz. Attól függ, hogy mit privatizálnak, miért, mennyiért, mit csinál az új tulajdonos és nem utolsósorban, hogy mit csinál az állam a bejött pénzzel. Az, hogy valami állami tulajdonban van, nem garancia semmire. Láttunk országokat, ahol az állam a gazdaság több mint 90%-án rajta tartotta a kezét, de azt a legnagyobb túlzással sem állíthatjuk, hogy működött. Egyrészt nem működhetett az előbb említett okból: nincs az az információfeldolgozó technika, ami lehetővé tenné egy akkora szervezet (lényegében egy egész nemzetgazdaság) hatékony működtetését. Másrészt nem működhetett, mert az igazi cél gyakran már eleve nem a hatékony működtetés volt, hanem a politikai hatalom fenntartása. És volt még egy hosszú távú hatás, ami szerintem kimondottan megnehezíti az új gazdasági világhoz való alkalmazkodást. Volt ugyanis egy talán nem egészen nyíltan kimondott cél: alacsonyan tartani a látható munkanélküliséget, akkor is, ha nem lehetett elég értelmes munkahelyet teremteni. Ez akár szimpatikus hozzáállás is lehetett volna, de a kapun belüli munkanélküliség hozzájárult a munkamorál példátlan lerontásához. Ezenkívül meggyőződésem, hogy egy monopólium-helyzet nagyon gyakran jár oda-nem-figyeléssel, hanyagsággal, és túlon túl sokszor a hatalommal való visszaéléssel és korrupcióval. Láttuk ezt mind állami, mind magánvállalatoknál. Tehát úgy gondolom, hogy egyetérthetünk abban, hogy egy vállalat vagy ágazat állami birtoklása nem garancia a „jó”-ra. Ezzel nem azt állítom, hogy a privatizáció garancia lenne a jó működésre. Az egyik legrosszabb példa a kaliforniai energiaszektor magánkézbe adása. Az új tulajdonosok csak annyi új beruházást terveztek be, amennyi garantáltan megtérül és ezért a fogyasztási csúcsokat (amelyek ritkán, de garantáltan bekövetkeznek) nem tudták ellátni. Én nem merek arról véleményt alkotni, hogy az energiaszektor egyáltalán szabad lett volna privatizálni, vagy pedig nem úgy kellett volna csinálni, ahogy csinálták. Hasonló lehet a kérdés a magyar autópályákkal. Jó az, hogy java részük magánvállalatok kezében van? A magyar állam hatékonyabban meg tudta volna építtetni őket? Egyáltalán meg

tudta volna építtetni őket (pl. volt-e elég pénze) vagy ez volt az egyetlen lehetőség ilyen ütemben behálózni az országot? Ez esetben jobb lett volna az országnak mondjuk fele ennyi autópálya, de alacsonyabb díjjal? És hogy lehet kiszámolni, hogy mi a „jobb”? Lehetett volna jobb üzletet kötni a vállalkozókkal? Jobban is le lehetett volna folytatni a jelentkezők közti versenyt? Volt-e korrupció a döntési procedúrában? Jobban lehetett volna garantálni a felhasználók, az átutazók érdekeit a díjszabásban? A választ ezekre a kérdésekre nem ismerem, de ezek ismerete nélkül szerintem nem lehet kijelenteni azt, hogy a magánvállalatok bevonása rossz volt-e vagy jó.

Valószínűleg ki lehet és ki kell alakítani egy konzekvens állami tulajdonpolitikát, ahol egy kormányzat meghatározza, hogy mely ágazatokat akarja állami tulajdonban tartani. Azt viszont valószínűleg nem lehet elvárni, hogy közegyetértés alakuljon ki ebben. Vannak ágazatok, amiket államiként szoktunk meg, de kevés igazi érvünk van mellette. Mi garantálja, hogy egy állami posta jobban működik, mint egy csomagszállító magánvállalat? Érdekel-e minket igazából, hogy a fogunkat magán vagy állami, avagy önkormányzati tulajdonú rendelőben fúrják? Nem hiszem. Az viszont nagyon is visszatetsző lenne, ha a rendőrség magánkézbe kerülne: nem tudnánk elhinni, hogy mindig minden esetben az igazságot keresnék és nem a saját anyagi érdekeiket részesítenék előnyben. Ezzel csak azt akarom mondani, hogy szerintem is vannak többé-kevésbé természetesen állami kézbe tartozó ágazatok, de azt is hiszem, hogy az állam nem minden ágazatban a legjobb tulajdonos, és sokszor jó lehet egy ország lakosságának, ha az állam elad olyan vállalatokat, amiket nem tud elég jól kezelni, és a bejövő pénzt értelmesebb célokra tudja felhasználni. Ezért azt, hogy egy kormánynak van egy ambíciós magánosítási programja, akár dicséretes is lehet. Meggyőződésem, hogy megérheti egy szénbányát eladni a legtöbbet ígérőnek, ha a bejövő pénzből tíz iskolát el lehet működtetni vagy húsz évig. Egy kohó eladása is megérheti, ha egy nagyváros szennyvíztisztítását meg lehet oldani az árából. De ha a kormány csak egy gyenge és eredménytelen gazdaságpolitika nyomait akarja eltüntetni az új pénzzel, akkor a privatizáció semmiképp nem tűnik jó megoldásnak.

Egy másik téma, amit Tóth Károly Antal érint, a világ szegény és gazdag országai közti szakadék mélyülése. Ez valóban egy nagyon rossz irányzat. De mint oly sokszor, ez a dolog sem ilyen egyszerű, mert az érem másik oldala, hogy ugyanakkor a szegények is gazdagodnak, csak éppen lassabban, mint a már gazdagok. A kérdés tehát, hogy mit tartunk jobbnak: azt ha több embernek jut ennivaló, vagy azt, ha a gazdagok lassabban gazdagodnak? Ez arra az ENSZ-statisztikára emlékeztet, ahol a legjobb pontokat a legkisebb különbségekkel rendelkező országok kapják. Ezek szerint egy diktatúra, ahol mindenki szegény, jobb hely, mint egy nyugat-európai ország, ahol szegények is, gazdagok is vannak, de a legszegényebbek is jobban élnek, mint az előbb említett diktatúrában.

A globalizáció egy másik alapeleme a nagyszámú ember vándorlása az országhatárokon keresztül. Azt hiszem, ez vagy tetszik valakinek, vagy nem, észérvek nemigen hatnak. Rövid távon mindképp feszültségeket jelent nagyobb és az eredetétől kulturálisan jelentősen eltérő népesség megjelenése egy országban. Hosszú távon viszont attól függ: egy jó integrációs politikával az új népességcsoport igenis pozitívan járulhat hozzá az ország fejlődéséhez. Úgy képzelem, hogy az erdélyi szászok betelepítése jó dolog volt. Ráadásul ott van az európai lakosság csökkenése, amely bevándorlás nélkül aligha állítható meg. Az biztos, hogy lehetne Európának jobb bevándorláspolitikája. De egy kicsit leegyszerűsítve, mégis csak két út közt kell választani: vagy emberiességi szempontból menekülteket fogadunk be, európai módra, vagy a leendő hasznukat nézve válogatunk, amerikai módra. Abban mindenképp egyetérthetünk, hogy az európai mód emberségesebb, de legalább-

is rövid távon nagyobb nehézségekhez vezet. És abban is, hogy az volna a legjobb, ha erre a típusú döntésre nem volna szükség, mert egy olyan világban élnénk, ahol senkinek nem kellene elmenekülnie otthonról. De pont itt jön a legnagyobb különbség a nézeteink között. Nekem őszinte meggyőződése, akármilyen naivnak is hangzik, hogy egy olyan országból, ahol demokrácia van, ahol az emberi jogokat tiszteletben tartják, ahol az emberek többsége valamennyire is élhető életet él, onnan nem menekülnek el. Mindig van, aki útnak indul, tanulni, szerencsét próbálni, dolgozni, de nem menekülnek. Szerintem ehhez nem kell sok, csak valamilyen minimum, mert az emberek nem szeretnek menekülni. Viszont úgy néz ki, hogy a világ még egy jó darabig nem lesz olyan, és sok olyan ország van, ahol ennek a leghalványabb reménye sincs. Van, aki szerint ez így van rendjén, mert ezeknek az országoknak a népei nem érettek, vagy nem valók a nyugati típusú demokráciára, más a kultúrájuk, mások a hagyományaik. Mikor így érvelünk, jusson eszünkbe, hogy rólunk is sokan tartották nyugaton, hogy nem vagyunk érettek a demokráciára, mert a kommunisták kimosták az agyunkat és egyébként is hiányzanak a kellékek a hagyományaik közül. És voltak azok, akik hittek bennünk és segíteni próbáltak, hogy tudjunk magunkon segíteni: információt terjesztettek, működtették a Szabad Európa rádiót, nyomdákat csempészték kelet felé, Bibliákat hoztak, tüntettek az elsodort falvainkért, meg egyáltalán szóba álltak velünk. Emlékezzünk csak vissza, melyik hozzáállást tartottuk szimpatikusabbnak! Azt hiszem ennek az érzésnek az emléke kell, hogy a lelkünkben csengjen, mikor sokkal nehezebb helyzetben levő embertársainkra gondolunk, és azokra a kegyetlen társadalmakra, amelyekben élnek. Én semmilyen körülmények közt nem tudom elfogadni, ha egy fővárosban nyilvános lefejezéseket tartanak és máshol a legkülönbözőbb bűnökért megköveznek embereket: akármit is mondunk, ezek nem embernek való társadalmak. És akkor feltehetjük a lényegesebb kérdést: jó-e az, hogy a technika fejlődésével közelebb kerülünk egymáshoz? Az lenne a jobb, ha elszigetelnénk magunkat egymástól vagy éppen az, hogy találkozhatunk és tapasztalatot, tudást tudunk váltani egymással? Azt nem hiszem, hogy meg tudjuk oldani egymás problémáit. Ezért valószínűnek tartom, hogy egy diktátor külső erővel való eltávolítása nem gyakran vezet jó és hosszú távon tartható eredményre, bár néha sikerülhet, mint Németországban és Japánban. Azt viszont igenis pozitívnak tartom, ha átjut a hangunk a határokon. Még akkor is, ha a Coca-Cola hamarabb megérkezik, mint a szabad választások, és a Nike cipőgyárai Malájföldön szégyenletesen alacsony fizetést biztosítanak. Lehet, hogy ez a dolog ára. Annak idején a római pénzek és fegyverek hamarabb megjelentek a pogány népek közt, mint Jézus tanításai, de idővel a tanítások is megérkeztek. Ott van még a hazatérhetés kérdése. Sokan vannak, sajnos túl sokan, akik valóban nem térhetnek haza, de sokan igenis hazatérhetnének, hazatérhetnének. Úgy képelem, hogy tudnánk is valamit nyújtani az otthoni társadalomnak. Nagy valószínűséggel munkát is találnánk, hiszen, ami munkát itt elvégzünk, otthon is el kell végezni. De le kellene mondani az életszínvonalunk egy részéről, adott esetben nagy részéről. Hogy ezt nem tesszük meg, tarthatjuk természetesnek vagy emberi gyengeségnek, de sem a fejlett világot, sem a szegényebb országokat, ahonnan származunk, sem pedig a sokat idézett globalizációt nem hibáztathatjuk érte: ez a mi és sorstársaink egyéni döntéseinek összessége.

Az Európai Unió is megkapja a maga adagját, mint a globalizáció szolgálatlánya. A fő érv az Unió ellen, hogy nem jó alapokra épül, mert vannak politikusok, akik nem ismerik el az európai kultúra keresztény alapjait. Igen, ilyenek vannak, például a franciák, akiknek most belpolitikai okokból (lásd a fátyolvitát) nagyon fontos, hogy minél függetlenebbnek látszódjanak minden egyháztól. A francia forradalom óta ez amúgy sem áll távol a hagyományaiktól. Másrészt ugyanazon az oldalon állnak azok a svéd

kommunisták is, akiknek az Unió már most is túl vallásos, túl katolikus, túl konzervatív, túlságosan is értékközpontú. Mikor Schyman, aki azt kiabálja, hogy halál a családra, annyira gyűlöli az Uniót, az ember elgondolkodik: mégiscsak kell benne lenni valami jónak is. De attól függetlenül, hogy vannak politikusok, akik nem ismerik el Európa egyik leglényegesebb alapelemét, attól még ott van. Mint ahogy ott van még sok más közös is, mindaz, ami velünk európai népekkel együtt történt, a szép része is, a szégyenletes is, a jó indulások és rettenetes kudarcok. Sorolhatnánk, hogy mit tettünk jól és mit rosszul, de a lényeg nem az. Mondhatnánk, hogy hamarabb volt itt könyvnyomtatás, mint bárhol máshol. Hamarabb készítették kocsikat Münchenben, mint Detroitban, hamarabb készültek filmek Kolozsváron, mint Hollywoodban. És mindezt együtt elrontottuk a két világpusztító háborúval, teljesen függetlenül attól, hogy kinek a közvetlen ősei melyik oldalon álltak. Együtt, akkor is, ha egymás ellen, nem hallgattunk az idők szavára. Most talán megtehetjük.

A szerzővel gyökeresen ellenkező véleményem van a sajtószabadság kérdésében. Én inkább úgy látom, hogy igenis van szabadság, csak nem vagy csak ritkán tudunk élni vele. Igenis jelennek meg jó könyvek, vannak jó folyóiratok, vannak értékes filmek. Csak éppen nem vesszük, olvassuk, nézzük ezeket elegendően, hogy ezeket legyen érdemesebb nagyobb példányszámban kiadni. (Elég röhejes példa, hogy Svédország egyetlen igazán polgárinak mondható havilapja tavaly csődbe ment, mert sok év próbálkozás után sem tudtak elég előfizetőt összeszedni.) Mert szabadság van: minden elképzelhető és elképzelhetetlen idiotizmust ki lehet adni, mindenféle értékrendszert és értéktelen babonát is lehet hirdetni. Ugyanígy lehet a jó és értékes dolgokat is népszerűsíteni és tanítani. Elég végiglapozni egy átlagos DN vagy GP újságot: a vezércikk az európai uniót dicséri, a politikai cikkek java enyhén balosan utalgatva mindent megtesz, hogy elidegenítsenek tőle, a kultúroldalak pedig kimondottan globalizációellenesek. Az igazság az, hogy én jobban szeretnék több konszisztenciát látni és valamiféle következetes hozzáállást a világ problémáihoz, de már ez is valami, hogy több nézőpont is szóhoz juthat ezekben a legolvasottabb lapokban, ha az arányok nagyon rosszak is. A baj ezek szerint nem a szabadság nemlétével van, hanem a nagy alapzajjal, ami sokszor elnyomja az értékes hangokat. Hogy mi erre a megoldás, nem tudom, de erősen sejtem, hogy nem a tiltások és restriktciók. Ráadásul ezek amúgy sem igen működnek a mai internetes világban. Véleményem szerint az is jó, hogy ezt az irományt legrosszabb esetben néhányan megbírálják, még sokkal többen el sem olvassák, de garantáltan nincs az a titkosrendőrség a világon, aki a legkisebb figyelemre is méltatná. Ha nem egyéb, ez is a sajtószabadság jele.

Egy pillanatig sem állítom, hogy a világ jól van úgy, ahogy van. Azt sem mondom, hogy nincsenek hataloméhes emberek, csoportok, vállalatok, akik megpróbálnak aránytalanul nagy hatalomhoz és vagyonhoz jutni, kihasználva az új lehetőségeket. Azt sem mondom, hogy a javak, tudás, információ, esélyek eloszlása arányos vagy bármilyen szemmel is nézve igazságos a mai világban. De azt igenis hiszem, hogy van haladás és van remény, és csak azért, mert e kis földgolyón közelebb kerülünk egymáshoz, még semmi sincs veszve. De ha nem tanulunk meg egymást tisztelve élni, egymásra odafigyelni és közös problémáinkat együtt és őszintén megoldani, „Isten kegyelmezzen akkor nekünk”.

Búcsú Svédországtól

Magam 2002 május eleje óta, családom pedig 2002 júliusa óta éltünk Svédországban. Én 2000-ben már dolgoztam orvosként egy fél évet Linköpingben, majd 2001 novemberében svéd orvosküldöttség érkezett Budapestre orvosokat toborozni svédországi munkára. Egy rövid, angol vagy német nyelven történt beszélgetés és egy pár napos svédországi leendő munkahelymegtekintő látogatás után 2002 februárjában kezdődött Budapesten egy két és fél hónapos intenzív nyelvtanfolyam a Waldemar Langlet iskola tanárnője, hivatásos magyar-svéd tolmács és két társa vezetésével, a kiválogatott 17 orvos részére.

Mivel még otthon azt hallottam, hogy „sok magyar él Svédországban”, nem sokkal megérkezésem után egy régebbi itt élő ismerősömtől érdeklődtem magyar református istentisztelet iránt, aki el is küldte nekem az Új Kéve aktuális számát. Munka- és lakhelyem 100 km-es távolságban van két olyan településtől is, ahol magyarul hallgathatja az arra éhes lélek és fül az Igét; én a kisebb várost választottam, nem is tudom, hogy miért. Telefonon felhívtam a gyülekezet képviselőjét, aki elmondta, hogy mikor és hol lesz az istentisztelet. „HA lesz” - fűzte hozzá, ugyanis azon a hétvégén iskolai tanévzáró ünnepségek is lesznek... Nem értettem, hogy ha nem pont abban az órában, s nem is pont azon a napon lesznek az ünnepségek, akkor miért ne tartanák meg az istentiszteletet, amire amúgyis csak havonta egyszer van alkalom? Nem bonyolódott bele a részletekbe, én meg „új fiúként” nem akartam sokat értetlenkedni; annyival beértem, hogy ilyenkor el szoktak menni vacsorázni-ünnepelni a családok, mint otthon, érettségi után bankettre. De azért csak menjek, szívesen látnak - mondta.

Késve érkeztem, s mert fél órával a meghirdetett időpont után nem akartam zavarni, kint várakoztam a közeli parkban, erősen szemmel tartva a templom kijáratát, de a várt „gyülekezet” csak nem hömpölygött vagy tódult kifelé. Láttam néhány embert bemenni és kijönni, de palástosat egyet sem. Annyit vártam, a mennyi elég kell hogy legyen egy hosszú prédikáció utáni úrvacsoraosztásra és beszélgetésre is, de miután kulcsra zárták az épületet, dolgom végezetlenül tértem vissza. Pár nap múlva újra telefonáltam, amikor is megtudtam, hogy csak hárman (!!!) voltak, és valóban elmaradt az istentisztelet, - a legközelebbi már csak ősszel lesz.

„Legközelebb”, azaz egy évszakkal később ott voltam időben feleségemmel együtt, és nagyon megfogott a lelkész szuggesztív beszéde. Szokatlan volt, hogy az igehirdetésben oly nagy hangsúlyt kapott a haza, a magyarság, az anyanyelv. Lopva lestem el azokat a pillanatokat, amikor egy-egy asszony kendővel törülgette a szeme sarkát. Én is erősen érintve éreztem magam, hiszen az otthoni utolsó istentisztelet végén – nem sokkal a 2002-es választások után – a Szózatot énekeltük el a Himnusz helyett: „Hazádnak rendületlenül légy híve, óh magyar...”. Akkor is küszködtem a torkomat szorító érzéssel, és most, az istentisztelet végén a Himnusz alatt, hiszem most énekeltem el először „idegen földön” – pedig én magam szántából, tervezetten, nem kényszer terhe alatt és nem örökre hagytam ott szülőföldemet.

Gondolkodva a dolgon, elfogadtam, hogy az istentiszteleten

ne csak Jeruzsálem, hanem Erdély hegyei is megelevenedjenek, a vámszedők és ferizeusok mellett a besúgók gonoszságait is összeszámláljuk, és ha idegennek is tűnt, de párhuzamot vonjunk a zsidó és a magyar nép történelme között. Elfogadtam, mert be kellett látnom, hogy a svédországi szórványmagyarság részére – mert szórványban élünk – objektív okok miatt nincs lehetőség az otthoni fogalmak szerinti lelkigondozói szolgálatot biztosítani. Pedig közülünk többen szenvednek a szülőföld elhagyásának tényétől, akár bevallják maguknak és másoknak, akár nem, s ezt a problémakört egyetlen svéd sem tudja átérezni, megérteni. Borzasztó nehéz dolog egy magyar ember számára különban élni, még oly befogadó országban is, mint Svédország.

Magamat és családomat nehezen tudtam besorolni a svédországi magyarok bármelyik csoportjába is: nem '56-os menekültek, nem Erdélyből kivándorlók vagyunk, hanem engem hívtak ide. Dolgozni hívtak, és jöttem, saját elhatározásból, és otthonunkat sem számoltam fel, mert hála Istennek nem kellett felszámolnom; – van hova hazamennünk. Talán ezért is, vagy talán azért, mert még rövid időt töltöttünk itt, szembe tűntek olyan dolgok, amik otthon egy magyar embertől nehezen elképzelhetők. Az otthoni gyülekezetben is el szokta mondani a lelkész az egyház anyagi helyzetét, és év elején kiosztanak egy nyomtatványt két példányban, arról nyilatkozandó, hogy mennyi egyházi adót tudunk vállalni arra az esztendőre. Így tervezhető a gyülekezet életének anyagi oldala, és a második példány nálunk marad – emlékeztetőül. Bár otthon nem élnek olyan biztos és jó anyagi körülmények között az emberek, mint itt, de otthon sosem láttam az egyháztagok között sértődésekkel végződő vitákat a fenntartási járulékról, mint itt. Otthon sosem láttam, hogy valaki visszavett volna a perselypénzből, vagy a perselyt tartó gyülekezeti tag visszaadott volna a perselybe betett százasból, mondván: „ötven is elég”.

Itt ez előfordult, s beugrott a mondat: „Jézus pedig kötélből ostort fonván kiüzte a pénzváltókat a templomból”. Arcra és hangra nem emlékszem, csak az elhangzott mondatra, és a kézre, amelyik visszavesz a perselypénzből. Erre sosem mertem volna mégcsak gondolni sem, hogy ilyen előfordulhat: az Úrnak szánt hálaáldozatból visszavenni!! Mózes könyvében az Úr egy tizedet rendelt hálaáldozatul az Úr oltárára helyezni, s mi a 100 koronából visszaveszünk?

Testvérem, otthon is visszavettél a perselyből, ha 100 forintost vagy 100 lejest tettél bele? Azt hiszem, soha az eszedbe nem jutott volna, pedig gyalog mentél templomba és nem egy vagyronba kerülő autón, s legfeljebb az országon belül mentél el nyaralni ha megtehetted, nem pedig tél közepén más földrészre napozni.

Testvérem, mi változott meg? Otthon eszedbe sem jutott a nagy szűkölkedésben, itt pedig visszaveszel a százasból? S vajon: a visszavett ötvenest hazaküldöd az otthoni gyülekezetnek, ahol megkeresztelték, vagy ahol házasságot kötöttél? Vagy elküldöd az árvákat gondozó alapítványnak, esetleg egy anyagi gondokkal küszködő kárpát-medencei magyar iskolának?

Olvasd el Jób könyvét, abban mondja a minden gazdagságától, családjától és egészségétől is megfosztott Jób: „az Úr adta, az Úr vette el”. Csak az Úr adhat, és vehet el, nem Te, még ha 100 koronáról van is szó!

S bár magamat és családomat nehezen tudom besorolni a svédországi magyarok bármelyik csoportjába is, köszönöm, hogy Ti befogadtatok minket, örömmel vettétek érkezésünket és felajánlottatok segítségeteket. Jó volt Veletek kávézni és beszélgetni az istentisztelet után, vagy húst sütni egy-egy összejövetel végeztével. Otthon ilyen sem volt. Egy közösséget, egy gyülekezetet nem tud úgy formálni az együtt hallgatás, mint a közös dolgok vagy hétköznapi problémák és örömek együttes megbeszélése. Erre itt kiváló alkalom, hogy az istentisztelet után együtt marad még a gyülekezet.

A címben az áll „Búcsú Svédországtól”, s valóban búcsúzom. A helyi svéd önkormányzat – ígérete ellenére – nem

segített a feleségemnek munkát találni, otthon viszont örömmel fogadták vissza munkahelyére, s gyermekeinkkel együtt már otthon kezdte meg a új tanévet. Kislányunk svéd iskolai üzenőfüzetében még tavasszal egy magyarul írott papírkát találtunk: „Az a legnagyobb kívánságom, hogy Magyarországon tanulhassak.” Saját bevallása szerint az itteni iskolában tanult meg unatkozni. A kisfiamnak már vannak otthon barátai, mint mondta: „könnyebb a 26-ból barátot találni, mint Svédországban, ahol az osztályban csak 15-en voltunk. Én még maradok pár hónapot, amíg el nem rendezem itteni életünk hátramaradt részét. Már találtam is otthon munkát, szép fizetésért, és ők is várnak már.

Útaid Uram, mutasd meg, hogy el ne tévelyedjem!

Svédország, 2004 október eleje

Zábó András

HA TE IS ÍGY ÉRZED

Rengeteg tévhit kereng az egyház anyagi helyzetét illetően. A legnagyobb tévhit az, hogy az egyház anyagilag "jól áll". Ez nem igaz! Míg Nyugat-Európa legtöbb országában a személyi jövedelemadóval együtt az egyházi adó is mindenkitől automatikusan levonásra kerül, addig Svédországban ez részben "önkéntességi alapon" történik. De ebben is óriási különbségek vannak egyház és egyház, felekezet és felekezet között. A Svéd Egyház gyülekezetei évről évre megállapítanak egy adókulcsot, tehát egy bizonyos százalékot, ami kivétel nélkül minden egyháztagra nézve kötelező. Ugyanez történik a nagyobb létszámú más egyházaknál, felekezeteknél is: tagjaik a központilag megállapított százalékot fizetik. Szinte "észre sem veszik", mert a Svéd Egyház vagy a nagyobb létszámú más egyházak és felekezetek az adóhivatallal szerződésben állnak: a hivatal a személyi jövedelemadóval együtt levonja az egyházi adót is, és azt átutalja az illető egyháznak. Néhány kisebb egyházra, felekezetre nézve viszont ez a lehetőség nem létezik! Nálunk sem létezik!

A Magyar Protestáns Egyházi Közösségben sajnálatos módon semmiféle központi adókulcs vagy százalék nincs megállapítva, ezért tagjaink nem tudják, mennyit kell hozzájárulásként befizetni. Ez mindenkire külön-külön rá van bízva. Mindenki saját megítélése szerint dönti el, hogy mennyit is ér számára az egyház léte.

Ez a "mindenkire rá van bízva" szemlélet kiszámíthatatlan következményekkel jár. Hihetetlenül romboló gondolkodás- és életmód táptalajául szolgálhat! Mert ugye mit ér az egyház léte annak, aki soha nem is keresi vele a kapcsolatot, vagy úgy érzi, hogy "nincs ráutalva". Nincs ráutalva, mert temetni pap nélkül is lehet, a keresztelő helyett névadó ünnepet is lehet rendezni, a konfirmáció fölösleges, legyen elég a kicsengetés. Össze lehet jönni a klubban vagy egyesületben is, el lehet csendesedni a természetben, vagy múzeumokként nyitva tartó ódon templomokban. A nevelést az iskola, a társadalom végzi, miért lenne szükség egyházra és papra? Istentisztelet, szertartás helyett vonzóbb egy kabaré, több kikapcsolódást jelent egy bál. Végül is erre a mások által amúgy sem értett nyelvünkre sincs szükség. Nevünket nehezen tudják kiejteni, a legegyszerűbb megváltoztatni azt. És miért kéne az otthonnal foglalkozni, ha már az ember elhagyta azt, és az idegenben már itthon van, feltalálja magát, a saját lábán is megáll. Már csak egyetlen lépés választ el attól, hogy az így gondolkodó ember megállapítsa: nincs szüksége társra, nincs szüksége más emberekre. Fölöslegesek, sőt, lehet, hogy mások pusztán léte is zavarja...

Ez a gondolkodásmód sokak által észrevétlenül, mégis kitartóan terjed itt élő magyar közösségünkön belül is. Be kell látnunk, hogy a "mindenkire rá van bízva" szemlélete nagyon vonzó lehet az egyénnek, de egy közösség számára az ellehetetlenülés és megszűnés felé vezető úton az első és döntő lépés lehet. Nem akarunk ellehetetlenülni, és nem akarunk megszűnni. Hisszük, hogy közösségi létünk, esetünkben egyházi közösségünk léte Isten kegyelméből, s az ő rendeléséből van. Újból és újból neki kell gyürkőznünk, hogy a széthullóban levő kalász-szálakat kévébe kössük. Ehhez szükségünk van minden jóakarátú, minden emberségesen érző, minden magát magyarnak valló, minden Istenben hívő emberünkre.

Ha Te is így érzed ezt, első lépésként tedd meg, hogy kitöltöd és a lelkeszozi hivatal címére beküldöd a mellékelt személyi és családi adatlapot, és valóban rád van bízva, hogy mit és mennyit vállalsz egyházi közösségünk fenntartásához. Aki már kitöltötte és elküldte hozzánk az adatlapot, az nyilván tekintsen el kérésünktől. Várjuk jelentkezéseket!

**NOVELLY KRISZTIÁN &
PÉTER ERZSÉBET**

2004. június 26-án, a Jönköping megyei Rogberga Templomban, göteborgi ifjú testvéreink, Novelly Krisztián, aki Nagyváradon, az erdélyi Partiumban 1975. október 17-én született, és Péter Erzsébet, aki ugyancsak Nagyváradon, 1975. november 10-én született, miután kinyilvánították, hogy házasságukat Isten rendje szerint kölcsönös szeretetben és hűségben akarják élni egymással, Isten színe előtt és a gyülekezet jelenlétében Molnár-Veress Pál lelkész szolgálatával, Isten igéjével és áldásával egybeköttettek.

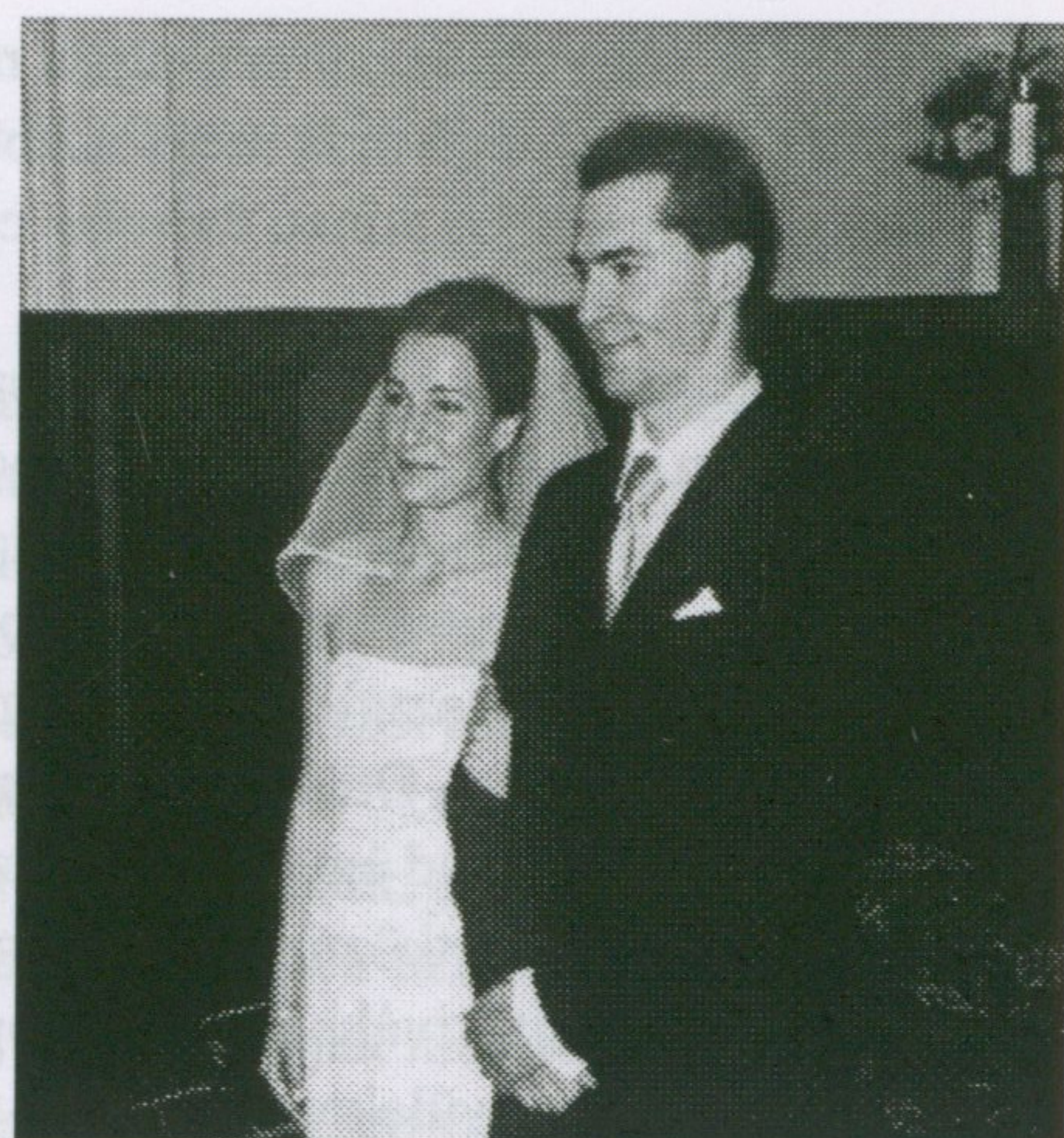
CSALÁDI KRÓNIKA ESKETÉS KERESZTELES

**JOSÉ MANUEL TEJADA-MEZA &
MIRJAM DOROTHEA MOLNÁR**

2004. augusztus 14-én, a svédországi Tångagårdén, a Tolken-tó partján felállított szabadtéri istentiszteleti helyen, a kecsua

nyelvet beszélő inka indián anyától és spanyolnyelvű apától származó perui José Manuel Tejada-Meza, valamint választottja, a német anyától és erdélyi magyar apától származó, magyar és német anyanyelvű Molnár Mirjam Dorothea házasságára magyar, német és spanyol nyelvű szertartás keretében Molnár-Veress Pál lelkész Isten gazdag áldását kérte.

**MOKOS ÁDÁM &
SÜMEGVÁRI ENIKŐ**

2004. július 31-én Budapesten, a Bécsi kapu téri Evangélikus Templomban egybesereglett gyülekezet jelenlétében, stockholmi ifjú testvéreink, Mokos Ádám, aki 1976. február 11-én Kolozsváron, Erdélyben született, és Sümegvári Enikő, aki 1976. május 10-én Győrben, Magyarországon született, Isten színe előtt egymásnak örök hűséget fogadtak. Házasságkötésükre Molnár-Veress Pál lelkész kérte Isten áldását.

**NAGY GÁBOR &
KOMÁROMI ZSUZSANNA**

2004. szeptember 4-én, az Észak-Komáromi Református Nagytemplomban tartott ünnepi istentisztelet keretében, a csallóközi Nagymegyeren 1978. szeptember 23-án született Nagy Gábor református lelképásztor, és választottja, a kelet-felvidéki Tiszacsernyőn 1978. július 30-án született Komáromi Zsuzsanna, a Kálvin János Teológia frissen végzett hallgatója, népes gyülekezet, lelkészek és nagyszámú teológus jelenlétében, Isten színe előtt egymásnak hűséget fogadva, házasságot kötöttek. Segédlelkészünk kívánságára, Fazekas Zsuzsanna református lelkész nő mellett a szertartásban részt vett és Isten megtartó kegyelméről ígét hirdetett Molnár-Veress Pál lelkész.

**JANSSON
ERIK ENDRE**

aki 2004. május 3-án Mölndalban született, a csikkarcfalvi Fülöp Tünde-Mária és a hudiksvalli Jansson Björn Johan Patrik gyermeke, 2004. szeptember 19-én, Göteborgban, a Szent Jakab templomban Molnár-Veress Pál lelkész által a keresztség szentségében részesült. Keresztszülei Mihály Enikő és Mihály József lettek.

ISTENTISZTELETI NAPTÁR

2004 NOVEMBER - DECEMBER

NOVEMBER

06 szombat	12:30 VÄXJÖ	Johannesgården	
	17:00* HALMSTAD*	Andersbergskyrkan	(nov. 13 helyett)
07 vasárnap	15:00 MALMÖ	Stadionkyrkan	
12 péntek	18:00* BORÅS*	Hässleholmskyrkan	(nov. 20 helyett)
13 szombat	12:30 HELSINGBORG	EFS-kyrkan	
	17:30* SÖLVESBORG*	S:t Nicolai kyrkan	(nov. 06 helyett)
14 vasárnap	11:00 LJUNGBY	Szent István templom	
	16:00* GÖTEBORG*	S:t Jakobs kyrkan	(nov. 21 helyett)
	16:30 JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kka	
18 csütörtöktől 20 szombatig	Budapest	MVSZ Küldöttgyűlés	
27 szombat	12:00 VÄSTERÅS	Kristiansborgskyrkan	
	16:30 ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	
28 vasárnap	11:00 STOCKHOLM	Franska Ref. Kyrkan	

Figyelem! Novemberi istentiszteleti rendünkben az előzetesen közölt időpontokhoz képest változások álltak be, melyeket csillaggal (*) jelöltünk.

November első két hétvégén bemutatkozó szolgálatra érkezik közénk Sebestyén Ákos református segédlelkész, aki a Kolozsvári Protestáns Teológia 2003-ban történt elvégzése után jelenleg a Kolozsvár-Újmonostori Református Egyházközségnél 2005 őszéig második segédlelkészi évét tölti. Nem titkolt tervünk, hogy a reményeink szerinti sikeres bemutatkozó szolgálata után Sebestyén Ákost 2005 őszétől svédországi gyülekezeteinkben végzendő másodlelkészi szolgálatra hívjuk meg.

DECEMBER

04 szombat	12:30 VÄXJÖ	Johannesgården	úrvacsora
	17:30 SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	úrvacsora
05 vasárnap	11:00 LJUNGBY	Szent István templom	úrvacsora
	16:30 JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kka	úrvacsora
17 péntek	18:00* BORÅS*	Hässleholmskyrkan	úrvacsora
18 szombat	12:30 HELSINGBORG	EFS-kyrkan	úrvacsora
	16:00* MALMÖ*	Stadionkyrkan	úrvacsora
19 vasárnap	12:30* HALMSTAD*	Andersbergskyrkan	úrvacsora
	17:00* GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	úrvacsora
25 szombat	12:00 VÄSTERÅS	Kristiansborgskyrkan	úrvacsora
	16:30 ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	úrvacsora
26 vasárnap	11:00 STOCKHOLM	Franska Ref. Kyrkan	úrvacsora
	17:00* KATRINEHOLM*	Nävertorpskyrkan	úrvacsora

Ha decemberre sikerül legátust meghívunk, a programot - a csillaggal (*) jelölt helyeken vagy időpontokban - a kibővült lehetőséghez igazítjuk, s azt az érintett gyülekezetek vezetőivel időben közöljük.

keve

ISSN 1400-8998

A Svédországi Magyar Protestáns Egyházi
Közösség lapja – Az Északon élő magyarok
ökumenikus fóruma
(Ungerska Protestantiska Samfundets tidning
Ungrarnas ekumeniska forum i Norden)

Megjelenik negyedévente – évi 4 szám
(Utkommer kvartalsvis – 4 nr per år)

Nr. 3, Årgång XII. évfolyam 3. szám
Oktober 2004 október

Felelős kiadó (Ansvarig utgivare)
az Egyháztanács (Kyrkorådet)

A lapnak kinevezett szerkesztősege nincs,
a szerkesztési munkákat a lelkész végzi.
(Tidningen har ingen utnämnd redaktion, det
redaktionella arbetet utförs av pastorn.)

Molnár-Veress Pál

Granövägen 126

S-151 64 Södertälje /Stockholm/
Telefon/Fax: +46-(0)8-550 160 66

E-mail: ujkeve@telia.com

Honlap (Websida): www.keve.se

Nyomda (Tryckeri): Ekonomi-Print AB
114 85 Stockholm – Storgatan 19
Telefon/Fax: +46-(0)8-783 81 24/ 667 98 18
Referens (Kontaktperson): Jerry Petterson
E-mail: tryckeriet@ekonomiprint.se

Példányszám (Upplaga)
1 500

**Egyházfenntartási járulékot vagy
támogatást fizető tagjainknak a
lapot térítésmentesen küldjük.
A lapra előfizetni szándékozókát
kérjük, tájékoztatásért
szíveskedjenek Pap Iván országos
pénztárosunkhoz fordulni:**

181 30 LIDINGÖ, Frisksportarvägen 2
Tel: 08-731 83 60 Fax: 08-731 08 28

Postgiro számlaszámunk:
Ungerska Protestantiska Samfundet
Postgiro 602047-3

**MÁS ÉSZAKI/BALTI ORSZÁGOKBAN
ÉLŐ MAGYAR GYÜLEKEZETEK
MEGBÍZOTT VEZETŐI**

(A szolgálatot alkalmanként meghívott lelkész végzi)

ÉSZTORSZÁG – Tallinn/Tartu
BÁN ISTVÁN

EE-50013 TARTU Pohla 13-1
Tel: +372-740 54 55 Mobil: +372-506 96 42

FINNORSZÁG – Helsinki

NAGY GÁBOR

SF-10300 KARJAA Kauppiaankatu 32
Tel: +358-19231242 Mobil: +358-505503858

NORVÉGIA – Oslo

HORVÁTI GYÖRGY

N-1357 BEKKESTUA Parksvingen 43
Tel: +47-675 621 05

Faludy György
Október 6.

A vesztőhelyre sáros út vitt
és kikericsek kékjei.
Száz év, s meghaltam volna úgyis –
vigasztalódott Vécsey.
Lahner György sírt s a földre nézett,
Damjanich szekéren feküdt,
Leiningen felmentő honvédek
árnyát kereste mindenütt.
S a táj olyan volt, mint a fácán:
tarlók, fák vérző foltjai,
és ők, tarkán, libegve, hátán:
elhulló, bús-szép tollai.

Aradon így. A pesti téren
is ütötték a dobokat,
de ő nem félt, csak arca széle
vetett rózsálló lobokat.
Mosolygott. Mi bánta, hogy vége?
Branyiskónál nevét az égre
karcolta kardja, a híres.
Ez volt Dembinski hadsegéde,
Abancourt Károly ezredes.
S mi elfeledtük. A miniszter,
bár hívták, maradtak egyedül.
– Az Al-Dunán szólt mély a gázló
s vénember már nem menekül.
Leszek bitófán harci zászló,
ha sorsom ezt így rótt ki –
s habár magyar volt Csány László,
úgy halt meg, mint egy római.

A többi, mintha friss, mély sebből
fröccsen szét érdes csepű vér,
Kuftsteinbe, Grácba, Josefphstadtba,
Olmützbe vitte a szekér.
Húszan egy odvas pincelyukban,

nehéz bilincsben, pipájukkal
egyensúlyozták magukat:
így éltek, sakkoztak, dohogtak
és elmélkedtek, jó urak.
Kegyelmet vártak s forradalmat,
áldották-átkozták a hont
és írtak vert hadakra verset,
tábornok Bemre disztichont.

Volt, aki bírta; más kivénhedt;
olyik megőrült, de az élet
sodrából mind-mind kiesett.
Kinn szöszke osztrák hadnagyoktól
gömbölyödtek a hitvesek.
S az ország rothadt. A rabságot
mindjárt megszokta s elfeküdt
a földön, mint télvízkor vágott,
rózsás rügyekkel tele бүкк.
E rügyből egy se bontott zászlót:
a nagy tavaszi láz heve
kilobbant, múltó szalmaláng volt
vagy átköltözött másfele,
Londonba, New Yorkba, Turinba
és hús lidércként messze táncolt.

Száz év s a magyar börtönéjjel
nem változott száz év alatt
Száz év s az első fordulóra
ébredtetek és lassan róva
a lépést, méléztatok róla,
mit hozott Világos, Arad:
száz év hűséges ingaóra,
én folytatom járásokat,
mások járják lépéseket,
s míg árnyékunk a kőpadlóra
hull hány nap, hét és hónap óta!
s kihúnyunk, pislá mécsesek:
sok szép magyar fej, hervadt rózsa,
Lonovics! Barsi! Berde Mózsa!
árnyatok felénk integet.